

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ YÖNETİM BİRİMİ

**GÜNÜMÜZ KÜLTÜREL YAPISI İÇİNDE KENTSEL ALANDA DOĞA KORUMANIN
OLANAK VE SINIRLARI İLE SOSYALİZASYON SÜRECİNDE ÇOCUKLARDA
DOĞA BİLİNCİ GELİŞİMİNİ DESTEKLEYİCİ KENTSEL TASARIM
YAKLAŞIMLARININ SAPTANMASI**

PROJE NO: 1018-M-05

**Halil ÖZGÜNER
Şenel ERGİN
Atila GÜL
Duygu ÇUKUR
Murat ATKEN
Volkan KÜÇÜK**

HAZİRAN-2007, ISPARTA

ÖNSÖZ

Bu çalışma SDÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi destekli Münferit Proje kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün ortak çalışmaları sonucu, gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle maddi desteğiyle bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesini mümkün kılan Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi'ne ve proje sürecindeki yardımlarından dolayı tüm BAPY Birimi personeline teşekkürlerimi sunarım.

Projenin kuramsal çatısının oluşturulmasında ve tüm aşamalarında önemli katkıları bulunan değerli hocam Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Şenel ERGİN'e sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Projenin bütün aşamalarında görev alan değerli çalışma arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Atila GÜL'e, Arş. Gör. Duygu ÇUKUR'a Arş. Gör. Murat AKTEN'e ve Uzman Volkan KÜÇÜK'e ayrı ayrı teşekkür ederim.

Yine proje ekibinde bulunmamalarına rağmen gerektiğinde değerli yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Şehriban ERASLAN'a ve Öğr. Gör. Ömer Kamil ÖRÜCÜ'ye teşekkür ederim.

Projenin alan çalışması sırasında yardım ve katkılarını gördüğüm Isparta Belediyesi'ne ve Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Anket çalışmasına katılan isimlerini dahi bilmediğim bütün öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince destek ve yardımları ile her zaman yanımda olan eşime ve bu çalışma yüzünden bazen kendilerine ayırmam gereken zamanlarından çaldığım oğullarım Fatih ve Hakan'a da tüm kalbimle teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Halil ÖZGÜNER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Önsöz.....	i
İçindekiler.....	ii
Şekil Listesi.....	iv
Çizelge Listesi.....	v
ÖZET	vi
1.GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	3
2.1 Mevcut Sosyalizasyon Sürecinde Verilen Doğa Bilinci.....	3
2.1.1 Aile.....	3
2.1.2 Eğitim.....	4
2.1.3 Mekân.....	4
2.1.4 Televizyon.....	6
2.1.5 Oyun.....	9
2.1.6 Değerlendirme.....	11
2.2 İlgili Kanun ve Yönetmeliklerde Oyun Kavramı ve Konut Yakın Çevresinin Oyun Değeri Değerlendirme.....	13
2.3 İlgili Kanun ve Yönetmeliklerde Doğa Koruma.....	19
2.3.1 Çevre ve Orman Bakanlığı.....	20
2.3.2 Kültür Bakanlığı.....	21
2.4 Modern Planlama Sürecinde Kentli Çocuk ve Doğa Bilinci.....	23
2.5 Çocuklarda Doğa Bilincini Destekleyici Tasarım Yaklaşımları.....	24
3. MATERYAL ve METOT	27
3.1 Proje Alanı.....	27
3.2 Anket Çalışması.....	27
3.2.1 Anket Tasarımı.....	27
3.2.2 Anketin Uygulanması.....	28
3.2.3 Verilerin Değerlendirilmesi.....	29
3.3. Proje Çalışmaları.....	29
4. BULGULAR	30
4.1 Öğrencilerin Doğa ve Çevre Hakkındaki Bilgileri.....	30
4.2.Öğrencilerin Doğa Farkındalıkları.....	37

4.3 Öğrencilerin Diğer Canlılara Karşı Davranışları.....	42
4.4 Öğrencilerin Birlikte Yaşam ve İnsanların Doğadaki Yeri Hakkındaki Bilinçleri.....	44
4.5 Öğrencilerin Doğanın İşleyişi Hakkında Sebep Sonuç İlişkilerini Analiz Yetenekleri.....	48
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	51
5.1 Çocukların Bilincindeki Doğa Kavramı ve Temelleri.....	51
5.2 Öneri İmar Planı Plan Raporu.....	52
5.2.1 Öneri İmar Planını Yönlendiren Ölçütler.....	53
5.2.2 Öneri Uygulama İmar Planındaki Kararları.....	54
5.3 Plan Notları.....	56
5.3.1 Yapı Adası Gelişme Konut Alanları.....	56
5.3.2 Çocuklarda Doğa Bilincini Geliştirmeye Yönelik Yeşil Alan Konsepti.....	57
5.3.2.1.Bütüncül Alan Parseli Yeşil Alan Konsepti.....	57
5.3.2.2 Yapı Adaları İçinde Doğa Bilincini Geliştirmeye Yönelik Yeşil Alan Konsepti.....	60
TEŞEKKÜR	61
6. KAYNAKLAR.....	62
7. EKLER	65

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. İnsanın benlik durumu, doğa bilinci ve insanlar arası ilişkilerin etkileşimi.... 12

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Çocuklarda gelişim dönemleri ve oyun özellikleri.....	14
Tablo 2. Anket çalışmasının gerçekleştirildiği okullar.....	28
Tablo 3. Okula başlamadan önce daha çok nerede yaşadınız?	30
Tablo 4. Bir yılda kaç mevsim ve kaç ay vardır?.....	31
Tablo 5a. Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?	31
Tablo 5b. Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?.....	31
Tablo 6a. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?.....	32
Tablo 6b. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?.....	32
Tablo 7. Dökülen yapraklar ne olur?	32
Tablo 8. Deniz ve göllerden buharlaşan sular ne olur?	33
Tablo 9. İçtiğimiz sular nereden geliyor?	33
Tablo 10. Yağmur, kar, dolu olarak yeryüzüne inen sular nerelere giderler?	34
Tablo 11. Yediğimiz domates, biber, zeytin gibi besinler nerede yetişir?	34
Tablo 12. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar ne ile beslenirler?.....	35
Tablo 13a. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?	35
Tablo 13b. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?	36
Tablo 14. Arılar bal yapmanın dışında başka neler yaparlar?	36
Tablo 15. Kurbağalar nerede yaşarlar?	37
Tablo 16. Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijen nasıl oluşur?	37
Tablo 17. Doğa deyince ilk aklınıza gelen şeyler nelerdir?	38
Tablo 18a. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu?	38
Tablo 18b. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu? Hangileri?	39
Tablo 19a. Evinizde hayvan besliyor musunuz?	39
Tablo 19b. Bunların isimlerini yazabilir misiniz?	39
Tablo 20. Ağaçların faydaları nelerdir? İlk aklınıza gelenleri yazar mısınız?	40
Tablo 21. Televizyonda bitkiler ve hayvanlar ile ilgili belgesel filimler izlemeyi sever misiniz?.....	40
Tablo 22a. Ozon tabakasının delinmesi, ormanların yok edilmesi, iklimlerin değişmesi sizi endişelendiriyor mu?.....	40
Tablo 22b. Neden?	41
Tablo 23a. Kışın hava kirliliği sizi etkiliyor mu?	41

Tablo 23b. Nasıl?	41
Tablo 24. Kırılarda dolaşırken gördüğünüz çiçekleri ne yaparsınız?	42
Tablo 25. Sokakta bir kedi gördüğünüzde ne yaparsınız?	42
Tablo 26. Kuşlara yem verir misiniz?	42
Tablo 27. Zararlı bir böcek gördüğünüzde ne yaparsınız?	43
Tablo 28. Tüm böcekler zararlı mıdır?.....	43
Tablo 29. Yaralı veya zarar görmüş bir hayvan gördüğünüzde ne yaparsınız?	43
Tablo 30a. Hayvanların önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?.....	44
Tablo 30b. Hayvanların Önemli Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Neden? Tablo 31. Vahşi diğer hayvanları niçin öldürür?.....	44
Tablo. 31. Vahşi hayvanlar diğer hayvanları niçin öldürür?	45
Tablo. 32a. Zararlı hayvanlar öldürülmeli midir?	45
Tablo 32b. Neden?	45
Tablo 32c. Neden?	45
Tablo 33a. Tüm canlıların yaşama hakkına sahip olduğunu düşünüyor musunuz ?.....	46
Tablo 33b. Neden?	46
Tablo 33c. Neden?	46
Tablo 34. İnsanların diğer canlılardan farkı nedir?	46
Tablo 35. Doğada insanlar diğer canlılar ile eşit haklara mı sahiptir? Yoksa onlardan daha mı üstündür?	47
Tablo 36a. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?	47
Tablo 36b. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?	47
Tablo 36c. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?	48
Tablo 37. Çok ağaç kesilip ormanlar yok olduğunda ne olur?	49
Tablo 38. Doğanın dengesi bozulursa ne olur?	49
Tablo 39. Canlılar beslenmezse ne olur?	50
Tablo 40. Doğanın dengesinin bozulmaması için neler yapmamız gerekir?	50

ÖZET

Birey bilinci, büyük oranda toplumsallaşma sürecinin çocukluk döneminde edinilmektedir. Dolayısıyla toplumsallaşma süreci ile çocuklara nasıl ve hangi yollarla bir doğa bilincinin verildiğini ortaya koymak, toplumun işlevsel doğa bilincini görünür kılacaktır. Bu nedenle kentli çocuğun yaşam çevresi olan konut, oyun alanı ve okulda verilen ve deneyimlerle edindiği doğa bilincinin incelenmesi önemli ve güncel bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır..

Bu çalışma insanda ekolojik benlik bilinci oluşturma bağlamında kuramdan uygulama alanına inen bir süreci içermektedir. Bu doğrultuda öncelikle anılan bilincin oluşumunu engelleyen ve destekleyen ideolojiler ele alınarak konunun ideolojik bağlamda irdelenmesi yapılmıştır. Mevcutta, doğa koruma ediminin nasıl bir çerçeve içinde ele alındığı, ayrıca çocuğun bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temellerini belirlemek için Isparta kentinde örnekleme yoluyla saptanan ilköğretim okullarında 5. ve 8. sınıf öğrencileriyle anketler yapılmıştır. Buna ek olarak, mevcut literatür taraması yapılmış ve çocuğa ekolojik bilinç verme konusunda yapılmış çalışmalar irdelenerek sonuçlar ülkemiz bağlamında değerlendirilmiştir. Açık-yeşil alanlardan biri olan çocuk oyun alanlarının uygulamada hangi ölçeklerde ve ne tür kriterlere göre saptandığı ve tasarlandığı ortaya konularak konu bağlamında eksiklikler belirlenmiştir.

Mevcut duruma ilişkin yapılan saptamalardan sonra, kentsel tasarım ölçeğinde hedeflenen ekolojik benlik bilincini vermeye yönelik olarak kentsel alanda doğa bilinci oluşturmaya destekleyecek peyzaj tasarımı ve uygulama imkanları araştırılarak bunun çocukların kullandığı mekanlara nasıl uyarlanabileceğine dair öneriler getirilmiştir. Bu kapsamda Isparta İli Çünür Mahallesi'nden seçilen örnek bir alanda gerekli analiz çalışmalarını müteakip proje amaçları doğrultusunda alternatif öneri imar planı gerçekleştirilmiştir. Daha sonra öneri imar planı esas alınarak alana ait bir öneri peyzaj planı ve bir yapı adası üzerinde de detaylı peyzaj tasarım projesi hazırlanmış, bu proje üzerinden de istenilen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik tasarım yaklaşımları belirlenmiştir. Örnek olarak tasarlanan bir oyun bölgesi, Isparta kentinde parselasyon düzenini içermeyen imar adalarından oluşan bir konut gelişme bölgesinden seçilerek projelendirilmiştir.

Proje, mekansal bağlamda kentsel tasarım ölçeğinde yapılan tasarım ile ekolojik benlik bilincinin nasıl edinilebileceği konusunda kılavuz mahiyetindedir. Proje sonuçlarının uygulamada kent yeşil alanlarının çağdaş ve bilimsel yöntemlerle ve doğa bilincini geliştirme odaklı yönetimi konusunda yerel yönetimlere, çevre eğitimi yöntemleri konusunda da eğitimcilere faydalar sağlaması beklenmektedir. Ortaya çıkacak model benzer alanları oluşturmak isteyen diğer kentler için de örnek teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: Doğa bilinci, Çocuk oyun alanı, Kentsel Tasarım, Isparta

1.GİRİŞ

Günümüzün geçerli ekonomik modeli olan Kapitalizm, toplumsal yapıyı kendi üretim ilişkileri doğrultusunda biçimlendirmektedir. Dolayısıyla, toplumsal formasyon endüstriyalizm üzerine temellenmektedir. Bu toplumsal formasyon, toplumsallaşma sürecini de kendi iç dinamiğine göre belirlemektedir. Toplumsallaşma süreci ile temel yönlendirmeleri içselleştiren ve buna uygun yaşayan insanlar doğayı alanlar olarak kavramakta ve doğayı bu bakış açısıyla ekonomik düzlemde dönüştürmektedir. Bu doğrultuda da doğa koruma anlayışı doğanın parçalar biçiminde korunmasını içermektedir. Ancak, doğanın ekolojik dengesinin korunması, insanlığın erişkinlik döneminde yasal ve yönetsel düzlemde ve erişkin diliyle sağlanabilecek bir eylem alanı değildir. Doğa koruma edimi, toplumsallaşma sürecine içselleştirilerek insan bilincinin büyük oranda biçimlendiği çocukluk döneminde bilince taşınmalıdır ve böylece onun araçları üzerinden reel hale dönüşebilir. Bu doğrultuda çocukluk dönemini yaşamakta olan kentlide ekolojik benlik bilinci oluşturarak kendisini doğanın bir parçası olarak görmesi ve doğayı organik ve kültürel canlılığı içeren fiziki bir bütünlük olarak kavrayabilmesi sağlanabilir.

Toplumsallaşma sürecinin araçlarından biri olan mekân, bireye deneyim yoluyla bilinç vermede işlevseldir. Çevresel öğrenme doğa ile direk (gözleme, duyguların teşviki ve alanda hareket) ve dolaylı (eğitim, kişiler arası iletişim ve medya) deneyimler ile gerçekleşir (Malone and Tranter, 2003). Kentsel alanda bu deneyimler özellikle konut ve okul bahçeleriyle doğal objelerin mevcut bulunduğu diğer açık yeşil alanlarda gerçekleşebilir. Bu doğrultuda, çocuğun kentte kullandığı mekânlar konut, anaokulu, ilköğretim okulu, çocuk oyun alanı ve diğer açık yeşil alanlardır. Anılan bilincin edinilmesinin, bu alanları kapsayan ve trafikten arındırılmış yaya yolları ile birlikte tanımlanan bir “oyun bölgesi” içinde kentsel tasarım ölçeğinde yapılacak tasarımla sağlanabileceği düşüncesinden yola çıkan proje, mekansal bağlamda kentsel tasarım ölçeğinde yapılacak tasarım yardımıyla ekolojik benlik bilincinin nasıl edinilebileceği konusunda katkı sağlamayı amaçlamıştır. Ekolojik benlik bilincine sahip insan kendisini doğanın bir parçası olarak göreceği için doğa koruma, ayrı bir eylem alanı olmaktan çıkacaktır. Proje, mekana yönelik sunulan araçlarla doğanın nasıl korunacağına dair yol gösterecektir. Ayrıca, doğanın ekolojik dengesinin korunması bağlamında ilgili kurumlar arası eşgüdüm sağlanacaktır.

“Oyun Bölgesi” kavramı, ne şehir planlama ne de peyzaj mimarlığı bilim alanlarının kendi eylem alanlarında araştırma nesnesi olabilecek bir kavramdır. Kavramın oluşturmak istediği mekansal olanağın niteliği, ancak her iki bilim alanının ortak çalışması sonucunda kuramsal ve eylemsel olarak ortaya konulabilecektir. Çalışma, bu ortak çalışmanın metodolojisini oluşturacağı için de önemlidir.

Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin birbirlerini tamamlayan çalışmalarıyla gerçekleşecek interdisipliner yapıdaki bu proje, insanda ekolojik benlik bilinci oluşturma bağlamında kuramdan uygulama alanına inen bir süreci içermektedir. Bu doğrultuda öncelikle anılan bilincin oluşumunu engelleyen ve destekleyen ideolojiler ele alınarak konunun ideolojik bağlamda irdelenmesi yapılmıştır. Mevcutta, doğa koruma ediminin nasıl bir çerçeve içinde ele alındığı, ayrıca çocuğun bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temellerini

belirlemek için Isparta kentinde örnekleme yoluyla saptanan ilköğretim okullarında 5. ve 8. sınıf öğrencileriyle anketler yapılmıştır. Buna ek olarak, mevcut literatür taraması yapılmış ve çocuğa ekolojik bilinç verme konusunda yapılmış çalışmalar irdelenerek sonuçlar ülkemiz bağlamında değerlendirilmiştir. Açık-yeşil alanlardan biri olan çocuk oyun alanlarının uygulamada hangi ölçeklerde ve ne tür kriterlere göre saptandığı ve tasarlandığı ortaya konularak konu bağlamında eksiklikler belirlenmiştir.

Mevcut duruma ilişkin yapılan saptamalardan sonra, kentsel tasarım ölçeğinde hedeflenen ekolojik benlik bilincini vermeye yönelik olarak kentsel alanda doğa bilinci oluşturmayı destekleyecek peyzaj tasarımı ve uygulama imkanları araştırılarak bunun çocukların kullandığı mekanlara nasıl uyarlanabileceğine dair öneriler getirilmiştir. Bu kapsamda örnek olarak tasarlanan bir oyun bölgesi, Isparta kentinde parselasyon düzenini içermeyen imar adalarından oluşan bir konut gelişme bölgesinden seçilerek projelendirilmiştir.

Proje, mekansal bağlamda kentsel tasarım ölçeğinde yapılan tasarım ile ekolojik benlik bilincinin nasıl edinilebileceği konusunda kılavuz mahiyetindedir. Proje sonuçlarının uygulamada kent yeşil alanlarının çağdaş ve bilimsel yöntemlerle ve doğa bilincini geliştirme odaklı yönetimi konusunda yerel yönetimlere, çevre eğitimi yöntemleri konusunda da eğitimcilere faydalar sağlaması beklenmektedir. Ortaya çıkacak model benzer alanları oluşturmak isteyen diğer kentler için de örnek teşkil edecektir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1 Mevcut Sosyalleşme Sürecinde Verilen Doğa Bilinci

Kapitalist sistem, işlerliğini ve devamlılığını sağlamak amacıyla değerlerini içselleştiren, dolayısıyla, bedensel ve zihinsel gücünü sistemin yeniden üretimi için kullanan bireyler inşa etmektedir. Bu inşa sürecinin özü, bireyin toplumsallaştırma sürecinde içinde yaşadığı topluma uyumlu hale getirilmesidir. Sistem, doğrusal ilerleme paradigması doğrultusunda tüketim ile maksimum kâr elde etmeyi amaçlamakta; bu doğrultuda doğayı nesne olarak ele alıp tüketmekte ve kurgulanmış bir kültürel alan oluşturmaktadır. Böylece, beslenme zincirinin son halkasını oluşturan ve dolayısıyla doğanın bir parçası olan insan, sistemin toplumsallaştırma süreci ile verdiği bilinçle kendisini doğa ile karşıtlık ilişkisi içinde tanımlamaktadır. İnsanın varoluş bilinci bu doğrultuda biçimlenmektedir. Kısaca, toplumsallaşan bireyin benliğinde egemen ideolojinin değerleri temsil edilmekte ve bireysel rasyonalite ile toplumsal rasyonalite yeniden inşa edilmektedir (Bauman 2001; Çukur&Ergin 2005; Duhm 2002; Ergin&Sılaydın&Çukur&Efe 2004; Kaya 2004; Manisalı 2003; Ritzer 2000; Sennett 2002; Şaylan 2002).

Sistem, amacına ulaşma yolunda zamanın koşullarına göre değişime uğrayarak evrim geçirmektedir. Kapitalist sistemin farklı aşamalarını ifade eden modern ve postmodern dönemlerde, o döneme uygun toplumsallaşma süreci araçları oluşturulmakta ve bu doğrultuda dönem insanının bilinci / nitelikleri biçimlenmektedir. Ancak, her dönemde birey, edindiği araçsal aklı ile doğaya bakmakta; diğer deyişle doğa, toplumun rasyonalizasyonuna göre algılanmaktadır.

Birey bilinci, büyük oranda toplumsallaşma sürecinin çocukluk döneminde edinilmektedir. Dolayısıyla toplumsallaşma süreci ile çocuklara nasıl ve hangi yollarla bir doğa bilincinin verildiğini ortaya koymak, toplumun / sistemin işlevsel doğa bilincini görünür kılacaktır. Bu nedenle kentsel çocuğun yaşam çevresi olan konut, oyun alanı ve okulda verilen ve deneyimlerle edindiği doğa bilincini irdelemek gerekmektedir. Çocukluk döneminde anılan sosyalleşme sürecinde öne çıkan araçlar şunlardır:

1. Aile
2. Eğitim
3. Mekân
4. Televizyon
5. İnternet – bilgisayar
6. Oyuncak

2.1.1 Aile

Modernist toplumun yapı taşı olan ataerkil **aile** oluşturmakta ve yaşam, bu kurumun mantığına göre kurulmakta ve işlemektedir. Bu bağlamda Eril kültürün egemen olduğu aile kurumunda kadın, bu kültürün taşıyıcısı olmaktadır. Kadın, kullandığı dil ile çocuklarına bu kültürü aktarmakta, yani toplumsal rolleri ve cinsiyet rollerini öğretmektedir. Bu rollerin yanı sıra ailede çocuğa ahlak kuralları (iyi-kötü)

öğretilmekte, ceza ve ödül yoluyla disiplin verilmekte ve uslu çocuk hedeflenmektedir. Bu bağlamda, çocuğun çeşitli ihtiyaçları (hareket etme dürtüsü, cinsellik vs.) ceza yoluyla baskı altına alınmakta ve çocukta korku oluşmaktadır. Ayrıca, varlığını, içinde yaşadığı çevreyi anlamaya yönelik olarak çocuğun sorduğu sorulara irrasyonel cevaplar verilmekte ve cevaplar inanç alanına çekilmektedir. Böylece merakının önüne sınırlar çekilen ve cevap olarak verilen soyut kavramları kavrayamayan çocuk, kendi varlığına yabancılaşmaktadır. Aile uyguladığı baskı ile çocukta özgüvenin gelişmesini engellemektedir.

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde kısaca, aile kurumu çocuğa otoriteye itaat etmeyi, toplumsal rolleri ve cinsiyet rollerini öğretmekte, sorgulamayı engellemekte, korku ve yabancılaşma üretmektedir.

2.1.2 Eğitim

Devletin ideolojisini topluma benimsetmek amacıyla modern devletin oluşmasına paralel olarak ortaya çıkan **eğitim** kurumunun, siyasal güç ve üretim ilişkilerinin organizasyonunu meşru hale getirme, kültür ve değerleri aktarma ve ekonomik yapıdaki rolleri dağıtma gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitim kurumu, egemen ideolojinin bireylere aktarılmasında önemli işleve sahip bir sosyalizasyon aracıdır. Kurumlarda uygulanan eğitim kuramı, sistemin hedeflediği insan modelini yansıtmaktadır. Bu kuram, yarışmacı /sınava endeksli olan, ezbere dayalı, ceza ve ödül ile beklenen davranış yaratmayı hedefleyen davranışçı eğitim kuramıdır. Anılan kuram ile çocuklara eleştirel düşünme yöntemi öğretilmemektedir. Ayrıca, tek-tip olan yani bireysel ilgi ve yeteneği göz önüne almayan bir eğitim verilmektedir. Dolayısıyla seçmeli derslerin ve sanat derslerinin bulunmaması, yaratıcılığı ve duyu gelişimini engellemektedir. Eğitim kurumunda uygulanan disiplin yönetmeliği ile iyi ve kötü davranışlar ile otoriteye itaat öğretilmektedir. Otoriteyi temsil eden öğretmene dönük, sıralı /düzenli oturma düzeni ile sınıfların iç mekân düzeni de bu amaca hizmet etmektedir. Ders ve ders kitapları ile hem egemen ideoloji verilmekte, hem de mesleki /teknik eğitim sağlanmaktadır. Örneğin Yurttaşlık Bilgisi dersinde, iyi bir yurttaş olmak için gerekli hak ve ödevleri öğretilmekte ve bu doğrultuda bir bilinç verilmektedir. Ayrıca, eğitim kurumu Batı hayranlığı yaratma ve Batı değerlerini içselleştirmede önemli bir role sahiptir. İngilizce eğitim yoluyla (Batı dışındaki ülkelerde) eğitim sistemi Batılılaştırılmaktadır. Batı kaynaklı vakıf ve dernekler diğer ülkelerde eğitime verdikleri destek ile insanların gözünde sempati oluşturmaktadır.

Sonuçta bu kurumda, rekabet, itaat, korku üretilmekte, yaratıcılığın ve sorgulamanın gelişmesi engellenmekte, işgücü nitelikleri/becerileri edinilmekte, iyi yurttaş kimliği oluşturulmakta, Batılı değerlerin içselleştirilmesi sağlanmaktadır.

2.1.3 Mekân

Bir ideolojinin uygulanabilmesi için **mekân** da somutlaşması gerekmektedir. Bu doğrultuda çocuğun yaşam çevresini oluşturan konut, okul, oyun alanı ve yemek mekânları irdelenerek, sistemin ne tür bir bilinç verdiği ortaya konulmuştur.

Kentte genellikle bahçesi dâhi olmayan apartmanlarda yaşayan çocukların doğa ile bağlantısı bulunmamaktadır. **Konut** ta çocuklar için ayrılan odalar ise çoğunlukla gün

işığı almayan, havalandırma boşluğuna bakan odalardır. Konutun iç mekân düzenlemesinde ve kullanılan eşyalarda teknoloji ve yapaylık hâkimdir. Kısaca çocuk, konutunda yapay ortamlarda barınmakta ve doğal ürünlerin yapaylarıyla ikame edildiğini/edilebileceğini görmektedir. Çocuk odası iç mekân tasarımı, çocuk odası mobilya takımı ve tekstili ile tüketime hizmet etmektedir. Ayrıca, standart mobilyalar çocuğun algı gelişimini destekleyici (doku, renk vs.) nitelikte değildir.

Okulların niteliksel açıdan bina özellikleri ve yer seçim kriterleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Türkiye örnek olarak ele alındığında, eğitim yapılarında 50’li yıllardan bu yana ekonomik nedenlerle tip proje uygulamasının gerçekleştirildiği görülmektedir. Tip projeler bahçe-derslik ilişkisi kopuk olan, çok katlı yapılardır. Okul mekânı bina ve bahçesi ile birlikte algısal zenginlik / çeşitlik (renk, doku vs.) sunmamaktadır.

“Türkiye’de sadece kampüs içinde yer alan ilköğretim okulları trafikten arındırılmış durumdadır. Bunun dışındaki bütün ilköğretim okulları, etrafı taşıt yolları ile sınırlı olan yapı adası içinde parsel bazında çözülmektedir” (Çukur, 2003, s.106). Konut ile eğitim binaları arasında çocuğun okula yaya olarak ulaşımını sağlayacak yaya aksları bulunmamaktadır. Çocuğun konutundan okula olan ulaşımını (özellikle büyük kentlerde) okul servisleri sağlamak ve bu ulaşım ile hem çocuğun çevreyle olan duyuşsal katılımı azalmakta, hem de hareket olmadığı için kas-iskelet sisteminin gelişimi olumsuz etkilenmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (Resmi Gazete: 26.02.2002 Sayı: 24679)’nin 43. maddesinde “Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim etkinliklerinin sağlıklı ve iyi bir ortamda gerçekleştirilebilmesi için oyun alanı ile bahçenin bulunması ve amacına uygun olarak düzenlenmesi esastır. Düzenlemeler eğitim öğretimin olmadığı zamanlarda yapılır. Bu düzenleme yapılırken; trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları, ayrıca çocukların fen ve doğa çalışmaları yapabilmeleri için yeterli toprak alan bulundurulmasına özen gösterilir” denilmektedir. Ancak, Türkiye’deki çoğu anaokulunda bahçe bile bulunmamaktadır. Bahçesi olan anaokullarında ise sadece sabit oyun araç ve gereçleri yer almaktadır.

2003 yılında İzmir ili Konak ilçesinde yapılan bir alan araştırmasında anaokulu ve ilköğretim okulları niceliksel olarak incelenmiştir. “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik” kriterlerine uygunluk değerlendirilmiştir. Yönetmeliğe göre anaokulları için belirtilen alan büyüklüğü 3000 – 5000 m²’dir. Anılan ilçede yer alan 21 özel anaokulu içinde yalnızca 4 tanesi (%19) bu standarda uymaktadır. Konak ilçesinde yer alan tek resmi anaokulu ise bu standardın altında kalmaktadır. Yönetmelikte ilköğretim okulları için belirtilen alan büyüklüğü 8.000 – 15.000 m²’dir. İlçede bu standarda uyan resmi ilköğretim sayısı 116 okul içinde ancak 16 adettir (%14). Ayrıca, resmi ilköğretim okullarının %10’u, özel ilköğretim okullarının %30’u belirtilen 10 m² öğrenci başına düşen okul bahçe standardına uymaktadır. Resmi ilköğretim okullarının yalnızca %9’unun tek katlı olduğu görülmektedir (Çukur, 2003). Bu sayısal veriler niceliksel açıdan minimum alan büyüklüklerinin bile göz önünde bulundurulmadığını göstermektedir.

Çocuğun yaşam çevrelerinden diğeri **oyun alanlarıdır**. Çocuk oyun alanları hem nitelik hem de nicelik açısından çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamada yetersizdir. Kentsel mekânda çocuklar için dört tarafı sınırlanmış ve

standart fabrika ürünü oyun araçlarının yer aldığı oyun alanları tasarlanmaktadır. Tasarımla üretilen bu mekanlar doğadan kopuk yapay ortamlardır. Ayrıca, yaratıcılığı destekleyici niteliklere sahip değildir. Oyun alanları niteliksel özellikleri açısından çocuklara özgüven verecek biçimde tasarlanmamıştır.

Kentleşme olgusuna paralel olarak kent toprakları rant nedeniyle gittikçe değer kazanmaktadır. Erişkin bilincinde çocukluk dönemine önem verilmediği için de yerel yönetimdeki ilgili kişiler ve plancılar kenti planlarken çocuklar için yetersiz nicelik ve nitelikte açık alan ayırmaktadırlar. Çocukların oyun gereksinimleri kapalı mekanlardaki tasarımlarla karşılanmaktadır. Doğal bir hareket olan oynama edimi (tırmanmak, zıplamak vs.) kültürel mekanlarda gerçekleştirilmekte, yani mekan kültürleştirilmektedir. Kısaca, çocuğun oyun gereksinimi yadsınmamakta, ama bu gereksinim kültürel / yapay mekanlarda sağlanmaktadır.

Özellikle alışveriş merkezleri içinde tasarlanan oyun / eğlence parkları ile aslında tüketim teşvik edilmektedir. Tüketerek (para harcayarak) oyun oynanmaktadır. Çocukları bu mekanlara çekmek için bina içi tasarımlar, renkler vs. ile gösteri yaratılarak büyülenme sağlanmaktadır.

Oyun mekanlarının tüketim amacıyla araç olarak kullanıldığı bir diğer mekan da sayıları gittikçe artan **yemek mekanları**dır. Fast-food mekanlar, çocuğu çekmek için özel münüler düzenlemekte, hediye oyuncaklar vermekte ve oyun mekanları tasarlanmaktadır. Bu mekanlar ile sistem daha çok tüketimi hedeflemektedir. Bu yeme biçimi ile çocuğa yemeği alma ve yutma hızı öğretilirken, damak tadında değişim de yaratılmakta ve buna alıştırlmaktadır. Yüksek kalori ve kolesterol içeren bu hazır yiyecekler obezite (şişmanlık) hastalığı ile sağlığı da tehdit etmektedir. Bu tür yiyecekler okul kantinlerinde de sunulmaktadır.

Fast-food mekanlardan Mc Donald's Türkiye örneğinde incelenmiştir. Eylül 2005 tarihi itibarıyla Türkiye'de 15 ilde toplam 54 tane (İstanbul-21, Ankara-7, İzmir-4, Antalya-4, Bursa-3, İzmit-3, Muğla-3, Aydın-2, Tekirdağ-1, Afyon-1, Eskişehir-1, Konya-1, Kayseri-1, Adana-1, Trabzon-1) Mc Donald's restoranı bulunmaktadır. Bu restoranların 28 tanesinde de oyun parkı yer almaktadır. Çocuklarda ilgi ve istek yaratmak için özel münüler (ör. Happy Meal), doğum günü paketleri düzenlenmektedir. Ayrıca, 2001 yılında Mc Donald's Çocuk vakfı kurulmuştur. Vakıf, sağlık ve eğitim alanında çeşitli yatırımlar yapmış ve projeler başlatmıştır. Böylece ismini yararlı işlerde duyurarak hem reklamını yapmakta, hem de insanların gözünde sempati oluşturmaktadır.

Kısaca, sosyalizasyon süreci araçlarından mekan ile sistem tüketimi artırmakta, aynılaşmayı sağlamakta, yaratıcılığın oluşumunu engellemekte ve hız bilincini yerleştirmektedir.

2.1.4 Televizyon

Günümüzde çocuk, boş zamanının büyük kısmını **televizyon** karşısında geçirmektedir. Kapitalist sistemin ideolojik araçlarından biri olan televizyon, çocukların anlam dünyasını kurmakta önemli bir araçtır ve bu bağlamda tüketimi teşvik etmektedir. Böylece, bireyin çocukluk döneminden itibaren yaşam evrenini inşa eden, yöneten olgu tüketim olmaktadır. Çocuğun referans dizgeleri ve anlam dünyası da buna uygun oluşmaktadır. Dolayısıyla bireyin bilincinde doğayı tüketmek doğallaşmaktadır. Ayrıca,

kapitalizmin rekabet, yarışma, kazanma, başarılı olma, bireysellik gibi değerleri televizyon yoluyla yüceltilmekte ve çocukların bilişsel evrenleri bu doğrultuda kurulmaktadır. Çocuk, doğadaki ilişki sistemini de edindiği bu zihinsel referanslarına göre algılamaktadır.

“Çocuk televizyonları son on yıl içinde oldukça yaygınlık göstermiştir. Nicklodeon, Turner, Cartoon, Network-Disney, Fox Kid vb. kanallar, çocuğu dünyanın neresinde olursa olsun elektronik dünyanın üyesi haline getirmiştir. Çocuk eğitimi, bu ticarileşmiş dünyanın içinde mitleştirilmiş ve streotipleştirilmiş araç gereçlerle yürütülür hale gelmiştir. Örgün eğitim basamakları içinde bile kullanılan ders araç ve gereçleri bu dünyanın sembolleriyle, çağrışım yapan görsel motifleriyle süslenmiştir. Fotoğrafik gerçeklikler, kolay anlaşılabilir ve alımlanabilir bir kitle kültürü olan eğlencenin büyüyle birleştirildiği için, televizyon gerçekliği çocuk için gündelik yaşamın rutinlerinin önüne geçmektedir. Temsil ettiği kadarıyla ifade ettiği olaylar için, gerçekliği bölümlere ayırarak, asıl bütünsel varoluş bağlamından koparmaktadır. Bu nedenle, televizyon izleyen çocuk bir simülasyon ortamında gezinmektedir” (Önür, 2005).

Çocuklara tüketici bilinci vermek elektronik dünya ile kolaylıkla gerçekleştirilmektedir. “Elektronik dünyanın çeşitli özellikler yüklenerek yaratılan mutant karakterleri, çizgi film kahramanları vb., televizyon, video oyunlarında, kitaplarda, interaktif oyunlarda, filmlerde,...vb. oyuncak ürünlerin hemen hemen tamamında, elbiselerde, mobilyalarda ya doğrudan yer almakta ya da çağrışım yapabilecek bir biçimde ürün deseni oluşturulmaktadır. Pazar stratejilerine uygun olarak üretilen ürünler, eş zamanlılık ilkesiyle diğer ürünlerin tasarımında ve deseninde de yerini almaktadır. Çocuk TV şovları ile karakterlerin oyuncakları eş zamanlı olarak piyasaya sürülmektedir. Aynı zamanda insansılaştırılan karakterlerin giysileri, ev eşyaları, TV oyunları ve benzerleri piyasalarda yerini almaktadır” (Önür, 2005). Özellikle kız çocuklar, kozmetik endüstrisinin ürünlerini tüketen kişiler olarak temsil edilmektedir.

Elektronik dünyada cinsiyet rolleri de pekiştirilmektedir. “Anlatılarda kız karakterler güzel, iyi kalpli, yardımsever, uyumlu, fedakar, mavi gözlü, sarı saçlı vb. temsil edilirken, erkek karakterler; eylem adamı, yiğitlik, koruyan, güçlü, Süpermen vb. gibi özelliklerle temsil edilmektedir” (Önür, 2005).

Elektronik dünyada tanımlanan kimlikler sürekli değişken, kırılgan ve oynak niteliktedir. Bu kimlik çocuk tarafından doğallaştırılmaktadır. Ayrıca, sürekli şiddet içeren programlar ve oyunlarla şiddet de doğallaştırılmaktadır.

Televizyonlarda estetik kodlarla üretilmiş homojenize edilmiş kapitalist kültür, çocukları aynı doyum his ve algılamalara götürmekte, Amerikan yaşamına özendirilmektedir. Batılı değerler verilmekte, çocuk liberal dünya ve ilişkilere alıştırmaktadır (Önür, 2005).

Önür (2005)'ün incelediği Pokemon, Taş devri, Bugs Bunny, Ağaçkakan Budy, Kanguru Vadisi Kaplumbağa Adası gibi filmler, yazar tarafından doğa ile ilgili yapılan değerlendirmeler nedeniyle ele alınmaya değer görülmüştür. Aşağıda yazarın değerlendirmeleri özetlenmiştir.

Filmlerde insan doğa ve insan ilişkileri sistemleştirilmiştir. “Doğal olan” tanımlanırken sistemin mantık dizgeleri giydirilmiştir. Diğer bir deyişle doğa, toplumun

rasyonalizasyonu ile yeniden tanımlanmıştır. Kanguruların, kaplumbağaların ve tavşanların birbiriyle olan ilişkileri modern toplumdaki insan ilişkilerinin yalınlaştırılmış biçimidir. Örneğin doğadan daha iyi yararlanabilmek ve güçlü olabilmek için hayvanlar makineler geliştirmektedir. Makinelerle daha iyi bir yaşama kavuşma söz konusudur. Makineler, insanın kendi başına ulaşamayacağı güce sahip olması nedeniyle önemli bir araçtır. Makinelerin kontrol edilebilmesi için bilimsel bilgiden yararlanmak şarttır. Pozitif bilgi (deney-gözlem) ve bu bilginin paylaşımı yaşamı daha iyiye götürmektedir. Her yeni buluş elde edilen yeni bir güç demektir. İnsanoğlunun doğayı kontrol altına alması belirtilmektedir. Hayvan farklılaşmasını yaratan teknolojidir. İster savunma teknolojisi (silah) ister doğadan yararlanma konusu olsun, mutlak teknolojik ilerleme şarttır. Ayrıca, hayvan dünyasında yer alan rekabet ve uzlaşmazlık vurgulanmaktadır.

Yerleşik değerler ve egemen ideoloji yeniden üretilmektedir. Küresel topluluklara üyelik, küresel yarışmalar, küresel rekabet, küresel sevgi, aşk gibi küresel değerlere, dünyanın tek kültürlülüğüne gönderme yapılmaktadır. Kapitalizmin rekabet, yarışma, kazanma, başarılı olma bireysellik değerleri ..vb. yüceltilmektedir. Sürekli birbiriyle mücadele içinde olma, bu konuda çaba gösterme ve yaratıcılığını kullanma başarısının yolunu açmaktadır. İnsanlara fazlaca güvenilmemesi gerekmektedir. Sürekli temkinli olunması önerilmektedir. İnsanın diğerlerinden üstün olmasında ve kalıcılık elde edebilmesinde, teknolojinin önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle sürekli öğrenmenin gereğine, akla, zeki olmanın önemine gönderme yapılmaktadır. Makineler ve yeni teknolojiler her alanda egemen olmada araçtır. İnsanlar kendi aralarında ve doğadaki diğer canlılardan daha da üstün olmak için mutant karakterler ve robotlar yaratmalıdırlar.

Küresel kapitalist kültürün diğerlerinden (yerel ve ulusal) üstünlüğüne ve bu kültür ile daha uygar olunacağına vurgu yapılmaktadır. “Tek kültürlülüğe gidişe”, önem verilmektedir.

Hayvanlar âlemi toplumun ideolojileriyle işlemektedir. Ormanlar liberalizmin ve parlamenter demokrasinin yasalarıyla yönetilmektedir. Hayvanlar, çeşitli danışma kurulları, komisyonlarda kararlar alarak uygulamaya koymaktadırlar. Modernitenin sürekli değişimlerin yarattığı belirsizlikler, gelecek korkusu, doğanın tamamını algılayamama gibi duyular ve hisler, hayvanlar âlemi içinde geçerlidir. Çocuk bu şekilde kapitalist dünyanın korkularına ve belirsizliklerine alıştırılmaktadır.

Postmodern kültürün güncellediği ortaçağın sihirleri, büyüleri, prensleri, prensesleri, kralları nostaljik bir incelikle ve eklektik bir bütünlükle temsil edilmektedir. Zaman ve mekânda kırılmalar bulunmaktadır. Modern zamanlar postmodern zamanlar ve modern öncesi zamanlara ait ilişki ve etkileşim kalıpları iç içe geçmekte ve mekânların nereye ait olduğu bilinmemektedir.

Hayvanlar ve çizgi film karakterleri daha çok modern zamanların okullarını çağrıştıran okullara gitmektedir. Öğretmen merkez konumda temsil edilmektedir. Hayvanların beslenme alışkanlıklarında endüstriyel ürünler temsil edilmektedir. Yapay ürünler karşısında doğal ve ekolojik ürünlerin önemine atıflar yapılmaktadır.

Hayvanlar da endüstriyalizmin etkisine girmişlerdir. Hayvanlar, oyuncak endüstrisinin ürünlerini talep etmekte ve bu ürünlerle eğlenmektedir. Kadınlık imajının, aşk ilişkilerindeki bağıllık ve sevginin ifade edilme biçiminin tüketim malları üzerinden

kurulduğu görülmektedir. Bedenin disipline edilmesi için standardize olmuş ve örgütlenmiş sportif hareketlerden yararlanılmaktadır.

Hayvanlar da bir aile içinde temsil edilmektedir. Böylece aile içi roller ve konumlar ile cinsiyet farklılıkları yeniden kurulmaktadır. Geleneksel geniş ailenin işlevleri de hayvan ailesinde yer almaktadır. Bu yönüyle çocuklara hem modern öncesi toplumun hem de postmodern toplumun kuralları harmanlanarak verilmektedir. Cinsiyet ayrımı doğal ortamda da görülmektedir. Örneğin, tavşanlar kuaföre gitmekte, kaplumbağalar alışveriş etmekte, erkekler alet, makine kullanmaktadır. Özel mülkiyetin, devletin ve ailenin kutsallığı vurgulanmaktadır. Kırık, yersiz ve arka plansız tarih bilinci vardır. Günümüzün savaşlarının teknoloji savaşı olduğu, teknolojinin üstünlüğünün savaşta da üstünlük yarattığı düşüncesi temsil edilmektedir (Önür, 2005). Görüldüğü gibi Önür (2005), çizgi filmler yoluyla çocuklara ne tür bir bilinç verildiğini ayrıntılı olarak saptamıştır.

Kısaca, televizyon ile çocuk tüketime alıştırmakta, Batılı değerler içselleştirilmekte ve bunlara özlem oluşmakta, ilerlemeye, aklın, teknolojinin önemine vurgu yapılmakta, toplumsal-cinsiyet rolleri pekiştirilmekte; çocukta korku, belirsizlik, rekabet, şiddet oluşmaktadır.

2.1.5 Oyun

Çocuğun yaşam evrenini oluşturan **oyun**, Postmodern dönemde artan telekomünikasyon ile nitelik değiştirmiştir. Çocukların özellikle bedensel ve sosyal gelişimine katkı sağlayan sokak oyunlarının yerini elektronik oyunlar almıştır. Böylece çocuklar daha çok konutlarına bağımlı duruma gelmekte ve doğayla/dış mekanla, dolayısıyla sosyal ortamla ilişki ve iletişimleri kesilmektedir. Ekran önünde uzun zaman geçiren çocuk, zamanın farkında olmamakta, yani zaman duygusunu kaybetmektedir. Ayrıca, mekansal sınırları kavrayamayan çocukta mekan duygusu da kaybolmaktadır. Özellikle erkeklerin oynadığı bilgisayar oyunları hız (örneğin oto yarışları) ve şiddete (örneğin dövüş oyunları) alıştırmaktadır.

“Daha çok serüvene dayalı olarak kurgulanmış bu oyunlar, cinsiyet ayrımına göre düzenlenmiş, cinsiyetlendirilmiş oyunlardır. Kaynaklarını yerleşik değerlerden almaktadır. Örn. değişik animasyonlar ve oyun desenleriyle çocukların tüketebileceği bir hale dönüştürülmüşlerdir. Bu kültür oldukça etkileyici ve uyuşturucu ve büyüleyicidir” (Önür, 2005). Bu sayede çocuğun, simülasyon ortamı içinde teknolojiye olan hayranlığı da artmaktadır.

Zaman duygusunu kaybeden çocuğun, sürekli aynı pozisyonda hareketsiz olarak oturduğu için kas-iskelet sistemi yeterince gelişmemektedir. Oyunlarda kurgulanan kimlikler değişken yapıdadır.

Sonuçta, bilgisayar oyunları ile çocuk diğer insanlardan soyutlanmakta, hız ve şiddeti doğallaştırmakta, Batı değerlerini benimsemekte, teknolojiye hayran olmakta, simüle etkileşim içine girmekte, zaman ve mekan duygusunu kaybetmekte, bedensel gelişimini sağlayacak aktivitelerden uzak kalmakta, cinsiyet rollerini pekiştirmekte, değişken bir kimlik yapısına sahip olmaktadır.

Sosyalleşme aracı olan çocuk **oyuncakları** ideolojinin somutlaşmış biçimi olarak önemli role sahiptir. Yaratılan televizyon karakterleri oyuncak pazarı ile ilişki içindedir

ve böylece tüketim sağlanmaktadır. Oyuncak endüstrisi ve film endüstrisi belirli bir dönem lisanslı olarak karakterlerin üretiminde antlaşmalar imzalamakta, böylece devamlılığını garanti altına almaktadır. Ayrıca, oyuncakların tasarımı ve oyuncaklara yüklenen mitleri Batı şirketleri yönetmektedir. Oyuncaklarda ırkçılık, cinsiyet kimlikleri temsil edilmektedir. Barbie bebek tipi, sarı saçlı, mavi gözlü ve narin yapıları olarak standartlaştırılmıştır. Bu bebek kızlar için fiziksel görünümü ile ulaşılmak istenen hedef olmaktadır. Erkekler ise kaslı, güçlü görünümde temsil edilmektedir.

“Günümüzde Barbie bebek dünyanın 140 ülkesinde satılmaktadır. Ayrıca bu dünya çeşitli yeryüzünün önemli kimlikleriyle de ilişkilendirilerek canlandırılmıştır. Siyah ve İspanyol kadının yeniden sunumunda Teresa karakterinden yararlanılmıştır” (Önür, 2005). Ayrıca, yaratıcılığı teşvik eden oyuncaklar bulunmamakta veya çok az bulunmaktadır. Kısaca oyuncaklar ile daha çok tüketim amaçlanmakta, çocuğa Batılı değerler, toplumsal-cinsiyet rolleri verilmekte, yaratıcılık geliştirilmemektedir.

Yukarıda anlatılan çocukluk dönemindeki sosyalizasyon süreci araçları ve bunların işlevleri, insan ve insanlar arası ilişkilerde bazı somut sonuçlar oluşturmaktadır. İnsanı bedensel / fiziksel, zihinsel, psişik ve sosyal boyutlarda etkilemektedir.

Bedensel/fiziksel boyutta insanın sağlığı tehdit altında bulunmaktadır. Çocuk hareketsizlik ve hızlı yeme alışkanlığı ile obezite riski altında bulunmakta, kas-iskelet sistemi yeterince gelişmemektedir. Sistemin ürettiği korku ve yabancılaşma ile birey, gençlik döneminde alkol ve esrara yönelmektedir. Ayrıca, tüketme bilinci edinen birey, imaja, görünüme önem vermekte ve kendine tüketim malları ile kişilik satın almaktadır.

Zihinsel boyut açısından çocuğun merakına ve bilme dürtüsüne çekilen sınırlarla düşünme yeteneği köreltilmekte, sorgulama yapması engellenmektedir. Yaratıcılığın oluşumu ve gelişimi sağlanmamaktadır. Aynı beğeni ve istek yaratılarak aynılaşmış bilinç elde edilmektedir. Aklın araçsal kullanımı öğretilmektedir.

Psişik boyutta çeşitli korkular (kaybetme korkusu, belirsizlik korkusu, gelecek korkusu vb.) üretilmektedir. İnsanları tüketime çekmek amacıyla duygular üzerinden akıl kilitlenerek büyülenme yaratılmaktadır. Kendine ve diğer insanlara karşı güven ve sevgi eksikliği oluşmaktadır. İnsan kaygan, değişken bir benlik yapısına sahip olmaktadır. Mutluluk, doyum ve özgürlüğün tüketim malları ile edinileceğine inanmaktadır (Duhm, 2002).

Sosyal boyutta ise insan kendi kültürüne, geçmişine (milli değerlerine) yabancılaşmaktadır. Sisteme gönüllü boyun eğmekte ve uyum sağlamaktadır. İrade ve davranışı birbirinden kopmaktadır.

Sistem insanlar arası ilişkilerde egoizm / bencillik, kayıtsızlık, otoriteye itaat, yabancılaşma, düşmanlık, kıskançlık üretmektedir. İnsanlar birbirleriyle yüzeysel, simüle etkileşim içine girmektedirler. Sorumluluk duygusu gelişmemekte, farklılıklara saygı duyulmamakta, duygusallık ortadan kalkmakta, çıkar ilişkileri oluşmakta, sorunlar şiddet yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. İlişkilerde erkek egemenliği hakim olmakta, otoriteye itaat esas alınmaktadır. Ayrıca insan başkalarını yargıç olarak görmekte, yani başkalarının bakışlarına bağımlı hale gelmektedir.

2.1.6 Değerlendirme

Sosyalleşme süreci ile sistemin amaçlarına hizmet eden insan modeli oluşturulmaktadır. Süreçle bilinci biçimlendirilerek topluma (kurgusal yapıya) uyumlaştırılan insan, artık sistemin mantığı doğrultusunda diğer insanlarla ve doğa ile ilişkiye girmektedir. Diğer insanlara ve doğaya bakışı meta karakterli olmaktadır. Bu bağlamda, doğa nesneleştirilmekte ve doğayı tüketmek doğallaşmaktadır. İlerleme anlayışı doğrultusunda aklın araçsal kullanımı ile doğaya egemen olunmaktadır. Sistemin anılan araçlarla tüketimi insan bilincine yerleştirmesi ile doğanın tüketimi artmaktadır.

Sistem toplumsal yapıyı hiyerarşi üzerine kurmuştur. Bu yapıda alt konumdaki üst konumdakine (güçlü olana) itaat etmekte ve güçlü olan güçsüz olanı ezmektedir. Beslenme zincirinin son halkasını oluşturan ve akli ile diğer canlılardan üstün olduğunu kabul eden insan, diğer canlılara da benzer bilinçle bakmaktadır. Kısaca, beslenme zincirini bir döngü olarak değil, hiyerarşik bir sistem olarak algılamakta ve kendini de en üstte görmektedir.

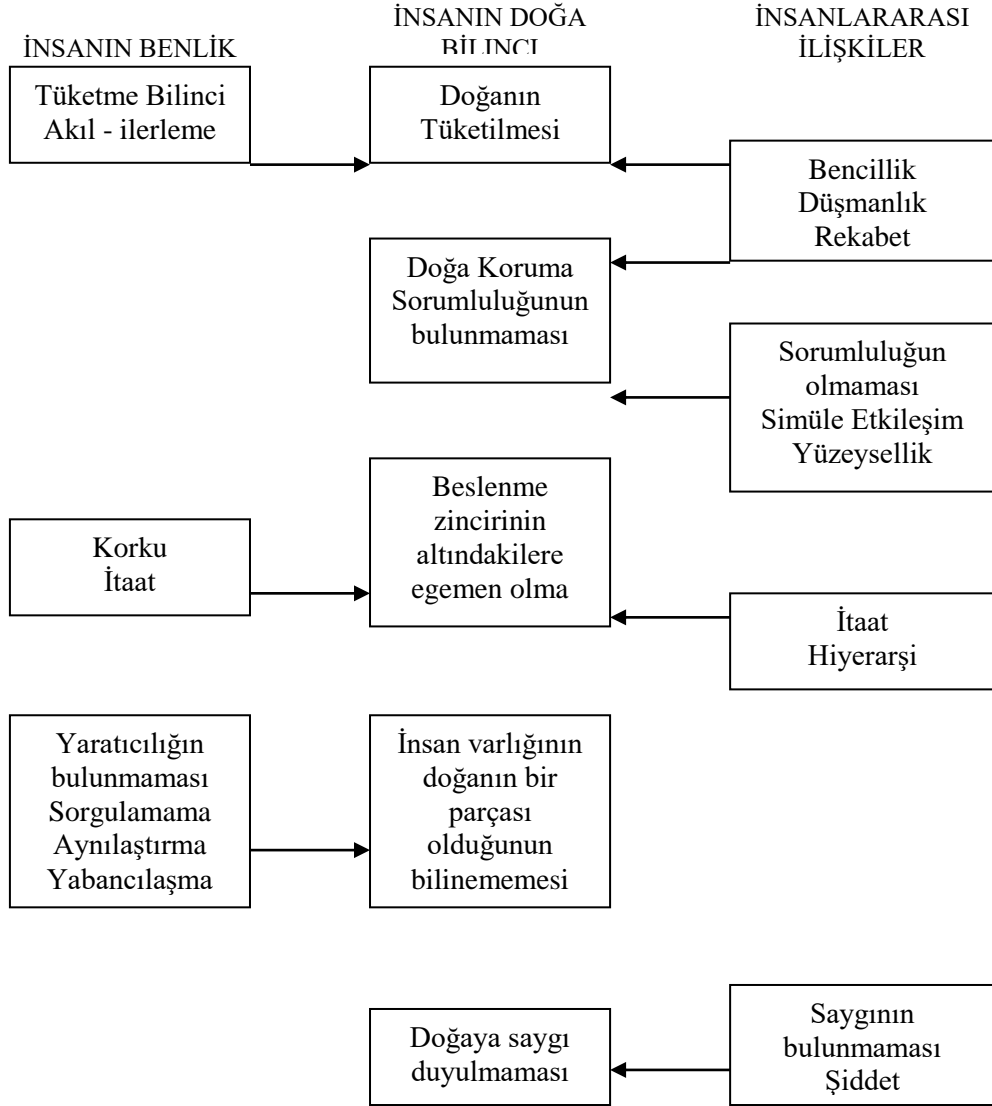
İnsan kendini doğanın (bütünün) bir parçası olarak görmediği (böyle bir bilinç verilmediği) için doğanın korunması da benlik sorumluluğuna dönüşmemektedir. Ayrıca, sistemin ürettiği ilişkilerdeki yüzeysellik, simüle etkileşim, rekabet, başkalarına karşı sorumluluk bilincinin gelişmesini engellemektedir. Bu durum doğa ile olan ilişkiye de aktarılmaktadır. Şiddetin doğallaştırıldığı, düşmanlığın beslendiği sistemde başkalarına saygı kendiliğinden gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla insan doğaya da saygı duymamakta, yani gereken değeri vermemektedir.

Çocuğun varoluşunu keşfetmeye yönelik sorduğu sorulara sistemin mantığı doğrultusunda kurgulanmış cevaplar verilmekte ve cevaplar, inanç alanına çekilerek sorgulamanın devamlılığı engellenmektedir. Böylece çocuk, varlığının bütün içindeki konumunu öğrenememekte veya sistemin mantığına göre anlamlandırmaktadır. Sorgulamanın oluşmaması için de bilinçler aynılaştırılmakta ve sistemle uyumlaştırılmaktadır.

Sistem çocukluk döneminden itibaren insanın doğa ile etkileşimini azaltmaktadır. Bunun için hem çocuğu farklı alanlara çekerek sokakla/dış mekanla olan bağlantısını koparmakta, hem de rant olgusu nedeniyle kentte çok az açık alan ayırmaktadır. Çocuğun çevresinde yapay nesnelere yer alması, doğanın ikame edilebildiği dolayısıyla doğaya gerek duyulmadığı bilincini vermektedir. Böylece çocuk doğanın önemini kavrayamamaktadır.

Sonuçta doğa bilinci korteks bilinci haline dönüşmemektedir. İnsanın zihninde doğaya yönelik referans dizgesi oluşmamaktadır. Çünkü çocuğun bildikleri, gördükleri ve deneyimledikleri ile sınırlı kalmaktadır. Sistemin biçimlendirdiği insan bilincinin, doğayı nasıl algıladığı, dolayısıyla insanda oluşan doğa bilinci yukarıda anlatılanlar doğrultusunda aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Görüldüğü gibi, sosyalizasyon sürecinin işlevi, egemen ideolojinin benimsenip içselleştirilmesini, doğallaştırılmasını ve sistemi bireyin gözünde haklı göstererek meşrulaştırmayı sağlamaktır. Böylece süreçle birlikte toplumsal yapının yeniden üretimi gerçekleşmektedir. Çünkü üretim eyleminde bulunan, bu çerçevede tüketici olan ve belirlenen kurumsal ilişkiler ağında iletişimini sağlayan insan (hedeflenen insan) yaratılmaktadır.

Şekil.1 İnsanın benlik durumu, doğa bilinci ve insanlararası ilişkilerin etkileşimi

Çocukluk döneminde edinilen ben bilinci zamanla yurttaş bilincine evrildiği için bireylere, dolayısıyla topluma ekolojik benlik bilinci kazandırmada çocukluk dönemi temel alınmalıdır.

2.2 İlgili Kanun Ve Yönetmeliklerde Oyun Kavramı ve Konut Yakın Çevresinin Oyun Değeri

Çocuğun fizyolojik, psişik, sosyal ve törel gelişimi oyun üzerinden sürmekte ve yaşam evreni oyun üzerine temellenmektedir. Kentsel alanda çocuğun oyun mekânı “çocuk bahçesi” olarak tanımlanan tasarlanmış mekânlardan oluşmaktadır. Hali hazırdaki duruma bakıldığında çocuk bahçelerinin standart ve sabit fabrika ürünü oyun araçlarından oluştuğu görülmektedir. Anılan donatıya sahip çocuk oyun alanları yama biçiminde her ölçeğe dahil edilmekte, değişen sadece büyüklüğü olmaktadır. Örneğin aqua park, bölge parkı, alışveriş merkezi içinde anılan donatılara sahip oyun alanları yer almaktadır.

Fiziki Planlama meslek disiplini farklı ölçeklerde mekan tasarlamaktadır. Kent gelişimini yönlendirici temel sektörel kararların alındığı üst ölçeklerden detayda obje tasarımının yapıldığı alt ölçeklere kadar inilmektedir. Bu tasarım ve planlama ölçekleri sırayla: obje ölçeği (1/1-1/20), konut ve komşuluk ünitesi - mahalle ölçeği (1/50-1/500), semt ölçeği (1/1000-1/2000), kent ölçeği (1/5000-1/10000), bölge ölçeği (1/25000-1/100000).

Ölçeklerin planlarla bağlantısı kurulduğunda, uygulama imar planının parsel, yapı adası, mahalle ve semt ölçeğini içerdiği, nazım imar planının kent ölçeğini ifade ettiği, çevre düzeni planı ve bölge planının bölge ölçeğini tanımladığı söylenebilir. Bu bağlamda, amaç ve kapsamı farklı olan her ölçeğin bir oyun kavramı ile buna uygun tanımlanmış büyüklük ve donatıları olmalıdır. Her ölçek de bir alt ölçek ile bağlantı kurmalıdır.

Ülkemizde çocuk hedefli fiziki planlama çalışmaları çok yaygın değildir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar ise daha çok öneriler bazında kalmakta, doğrudan alana dönük (uygulanabilir) öneriler geliştirilmemektedir. Ergin’in, parsel ve yapı adası ölçeğinde çocuk oyun mekânlarına yönelik uygulanabilir öneriler geliştirdiği ve 1982 yılında yapılmasına rağmen günümüze kadar geçerliliğini koruyan çalışması (Ergin, 1982) bu projenin amacıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda aşağıda, anılan çalışma ana hatlarıyla anlatılmıştır. Çalışmada, gelişim psikolojisinde evre kuramcılarının ayırdığı gelişim dönemleri dikkate alınarak çocuk oyununun özelliklerinin belirtildiği liste şu şekildedir:

Kısaca, her yaş döneminin farklı oyun davranışı ve doğal aksiyon çapı bulunmaktadır. Buna bağlı olarak oyun alanı tanımlarının doğal aksiyon çapına ve ölçeklere göre farklı olması gerekmektedir. Örneğin Ergin’in (1982, s.41) ülkemizde yerleşmiş olan tanımlamalar ile Wohlin’den (1972, s.26) yararlanarak geliştirdiği oyuna ilişkin kavramlar, aşağıda tanımlarıyla birlikte verilmiştir.

Oyun yerleri kavramı, oyun için özel düzenlenmemiş olup, çocukların gerçekte oynadıkları mekânları kapsamaktadır.

Oyun alanı, mekânsal yerleşim ve donatımı bakımından oyun için özel olarak düzenlenmiş yerdir.

Oyun bölgesi, konut ve eğitim yapılarına direkt bağlantısı olan, trafikten arındırılmış, oyun alanlarının birbirleriyle ilişkisi kurularak tasarlandığı açık/yeşil alan bütünü anlatmaktadır.

Oyun parkı, oyun alanlarının yoğunlaştığı, sorumlusu ile birlikte oyuna kesintisiz olarak açık tutulan mekândır”.

Tablo 1. Çocuklarda gelişim dönemleri ve oyun özellikleri (Kaynak: Ergin, 1982).

Gelişim Dönemleri	Doğal Aksiyon Çapı	Oyun Davranışı	Uygun Araç ve Gereçler
Süt çocukluğu (0-12 Aylar)		Mekansal açıdan oyunun önemi yoktur	
Özerklik dönemi (12-36 Aylar)	50-100 m. Oyun konut yakın çevresindedir	3 yaşında yürümekten çok koşma ve sık sık tökezleyip düşme durumu, iki yaşın bitimine kadar tek başına oyun, sonra 1-2 kişilik gruplar oluşturma, duyguların olduğu gibi, süzülmeden belirtilmesi, bencil davranış, oyuncakları kırıp içine bakma, duvarları boyama, su ile oynama, kâğıt yırtma, bu dönemin etkin aktivite biçimi: yürüme, koşma, tırmanma, zıplama, atlama.	Saldırganlığı dışa atmasına yarayan, gürültü çıkaran oyuncaklar, tahta tokmaklar, çekilen ve itilen tekerli oyuncaklar üst üste konabilen plâstik ve tahta küpler, bulaştırma ve kirletme eğilimlerini karşılamak amacıyla, su, kum, çamur ve kil ile kürek, kova vb. oyuncaklar, çeşitli büyüklükte toplar, renkli tebeşir, üç tekerlekli bisiklet
Oyun dönemi (3-6 yaşlar)	100-200 m	Çok yaygın oynama, tüm hareketleri büyük bir hızla yapma, sürekli, konum değiştirme, 3-4 kişilik gruplar oluşturma, kız - erkek ayrı gruplaşmaların başlaması, bu dönemin etkin aktivite biçimi: diğerlerine ek olarak, kayma, sallanma, kıvraklık isteyen; kavrama, atma, ipe dizme, yazma, iç içe yerleştirme, yapıştırma, kesme	Önceki dönemdekilere ek olarak; ip, halat, rol oyunları için beraberinde getirilen çeşitli oyuncaklar,
Gelişim dönemi İlkokul dönemi (6-11 yaşlar)	200-400 m oyun sokağa ve çevreye kaymıştır	Top ardından koşma, kurallı oyunların başlaması, sokak oyunlarının başlaması (sek sek, kaydırak, saklambaç vb.), kız-erkek	Öncekilere ek olarak; iki tekerlekli bisiklet, ip fileler, basket potası, küçük el aletleri”

Anılan çalışmada, oyun yerleri kavramı parsel ölçeğinde, oyun yerleri yanı sıra oyun alanı kavramı yapı adası ölçeğinde ele alınmış, oyun bölgesi kavramı mahalle ölçeğine uyarlanmıştır (Bkz. Ek 1).

“Okulöncesi çocukta oyun eylemi, yaşam bütünlüğünden ayrılamayacağından, çocukoyununun en karakteristik özelliği, yaşam gibi, kesintisiz sürmesidir. Çocuğun, özellikle okulöncesi çocuğunun doğal aksiyon çapının sınırlı olması, yani bakıcısına ve bulunduğu yere bağımlılığı, oyunun sürekliliği ile birlikte, oyun mekânının planlanması ve

tasarımında yakın çevre ve trafik güvenliği ölçütlerini birlikte getirmektedir” (s.52).

Bu doğrultuda, anılan çalışmada konut yakın çevresinde (parsel ve yapı adası ölçeğinde) oyun değerini artırmak amacıyla çeşitli öneriler, tasarım ilkeleri getirilmiştir.

a) Parsel Ölçeğinde Öneriler: Oyun olanakları oyun yerleri kavramı içinde düşünülmelidir.

Mekanlar: Konutta; çocuk odası, balkon, teras, binada; zemin katta oyun odası, çatı, merdiven boşluğu, apartman girişi sahanlığı, bina yakın çevresinde; yan bahçe, ön bahçe, olanaklar elverdiğinde yaya kaldırımı, sokak,

Oyun Araç ve Gereçleri: Evden birlikte getirilen oyuncaklar, bazı oyunların sabit sert zemine–olanaklar ölçüsünde renkli olarak- aplikasyonu (örneğin: 9 taş, satranç daması, sek sek vb.)

Tasarım İlkeleri: Konut söz konusu olduğunda, tasarımda önceliğin aile ve aileler topluluğunun oturma ve barınma gereksinimlerinin karşılanmasına verileceği açıktır. Ancak iç çözümlerde çocuk ve özellikleri dikkate alınmalıdır. Örneğin:

- çatının, merdiven boşluğunun ve apartman giriş sahanlığının gürültüye karşı yalıtılması,
- apartman giriş sahanlığında çocuk ölçüsünde bir el yıkama-su içme-WC mekanının bulunması,
- apartmanın arka bahçeye de çıkış vermesi (zemin katta ön ve arka bahçeye iki çıkışın olması),
- merdivenlerdeki tutunma demirlerinin çocuğun boyutları da (tutunma yüksekliği) dikkate alınarak tasarlanması,
- kapalı ve açık çıkışların tabanlarına inşaatta demir döşemesi sırasında sonradan salıncak ve tırmanma halatları asmaya yarayan halkaların yerleştirilmesi,
- yan bahçeye bakan duvarların sağır kısımlarına, sonradan basket potası ve voleybol filesinin bir tarafını tutturmak üzere kullanılacak, uygun yükseklikte, halkaların inşaat anında yerleştirilmesi,
- bina yakınında su ile oynama olanağının bulunması (bahçede bırakılacak bir musluk veya apartman girişinden dışarıya bir hortumun olması gibi),
- bina çevresinde uygun bitkilendirme, geniş taçlı, yere yakın dallanma gösteren bir veya duruma göre birkaç ağaç, dekoratif (olanaklar ölçüsünde canlı renkli çiçekli) ağaççıklar,
- yan yana iki parselin arasında doğal kot farkı varsa veya yapılaşma nedeniyle sonradan oluşmuşsa, bunun kendi yüksekliğince oturma olanağı haline çevrilmesi,
- binanın dışındaki kalorifer dairesi veya su deposu gibi üzeri düz beton olan binalardan, bahçe zeminine kayma olanağının sağlanması,

- Özetle: parsel üzerinde bulunan yapay çevre bileşenlerinden küçük ayrıntıların eklenmesi sonucunda, oyun aracı olarak yararlanmak esastır.

b) Yapı Adası Ölçeğinde Öneriler: Oyun olanakları, oyun yerlerine ek olarak oyun alanları kavramı anlamında düşünülebilir.

Mekanlar: Arka bahçe alanlarının yapı adası uzunluğunca bütünleştirilmesinden oluşan ortak açık/yeşil mekân, genişleyen yaya kaldırımı, trafiğe sınırlı veya tamamen kapatılan ve kullanımında yapı adasıyla birleşen sokak, yapı adasındaki ortak açık/yeşil mekân ve oyun sokağı ile direkt bağlantısı kurulan oyun alanları, oyun evleri. Ada Ölçeğinde Mekan Bütünlüğünden Doğan Oyun Olanakları:

- grup oyunlarına olanak sağlaması,
- bisiklete binme olanağının doğması,
- genç ve erişkinlerin yaratacağı eylemelere katılma olanağının artması,
- top peşinde koşma rahatlığının olması” (ss.100-101).

Oyuna ilişkin parsel, yapı adası ve semt ölçeğinde gerçekleştirilebilecek çözümler şu şekilde özetlenmiştir.

a) Parsel ölçeğinde:

- Çocuk odalarının geniş tutulması ve tasarımda oyun unsurunun göz önüne alınması,
- Kapalı ve açık çıkmalarda çocuk oyununa olanak tanınması,
- Çatıların oyun bahçeleri olarak düzenlenmesi,

b) Yapı adası ölçeğinde:

- Bina alanı dışında kalan parsel parçalarının bütünlüğünden yararlanarak ortak açık/yeşil mekânların yaratılması. Bu doğrultuda bahçe duvarları, parsellerin mülkiyetini düşey boyutta belirleyen ve bir özel mülkiyeti yandaki bitişik özel mülkiyetten ayıran sınırlayıcı elemanlar olarak, ortak açık/yeşil mekânların oluşturulmasına engel olmaktadır.

c) Semt Ölçeğinde:

- Yaya ve bisiklet yollarının ulaşım ağına eklenmesi,
- Bazı ara sokakların oyun sokağı olarak trafikten alınması,
- Ön bahçelerin sokak mekânına bağlanması, ön bahçe-yaya kaldırımı bütünlüğünün sağlanması,
- Trafik yoğunluğu az olan ara sokaklardaki orta refüjlerin ve kavşak göbeklerinin çocuk-oyunu da düşünülerek, rekreatif amaçla tasarlanması,
- Okul bahçelerinin konut yakın yeşiline bağlanması,
- Yerel yönetimlerin elindeki kamu arazilerinde, oyun bölgesi kavramı gereğince, oyun mekânlarının tasarlanması.

Bu bağlamda raporun amacı, imar planı yapımına ilişkin eski, yürürlükteki ve taslak halindeki kanun ve yönetmeliklerde oyun kavramının ele alınışı ile Ergin (1982)'in

önerilerine dayanarak çocuğun konut ve yakın çevresinin oyun değerine yönelik ilgili kanun ve yönetmeliklerin sunduklarını irdelemektedir.

Bu doğrultuda aşağıda öncelikle, konu ile ilgili **eski kanun ve yönetmeliklerden**, 09.07.1956 tarihinde kabul edilen, 16.07.1956 tarihinde yayımlanan ve 16.01.1957 tarihinde yürürlüğe giren 6785 sayılı “İmar Kanunu”, 11.07.1972 tarihinde kabul edilen ve 20.07.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1605 sayılı “6785 sayılı İmar Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun”, 18.06.1957 tarihinde kabul edilen ve 17.07.1957 tarihinde yayımlanan “İmar Nizamnamesi”, 20.11.1959 tarihinde yayımlanan “1351 ve 6785 Sayılı Kanunlar Gereğince Hazırlanan Ankara Belediyesi İmar Talimatnamesi”, 19.10.1966 tarihinde yayımlanan “İzmir Belediyesi İmar Yönetmeliği”, 23.09.1966 tarihinde yayımlanan “İstanbul Belediyesi İmar Yönetmeliği”, 15.05.1969 tarihinde yayımlanan “İmar ve Yol İstikamet Planlarının Tanzim Tarzları ile Teknik Şartlarına ve Bu İşleri Yapacak Uzmanlarda Aranacak Ehliyete Dair Yönetmelik”, 23.03.1973 tarihinde yayımlanan “İmar Kanununun 42. maddesi Uyarınca Yapılacak Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik”, 10.01.1975 tarihinde yayımlanan “İmar ve Yol İstikamet Planı Bulunmayan Beldelerde Uygulanacak İmar Yönetmeliği”, 18.01.1975 tarihinde yayımlanan “İmar Kanununun Ek 7 ve Ek 8 inci Maddelerine İlişkin Yönetmelik” incelenmiştir.

Daha sonra, **yürürlükte bulunan şu kanun ve yönetmelikler** incelenmiştir: 09.05.1985 tarihinde yayımlanan 3194 sayılı “İmar Kanunu”, 03.12.2003 tarihinde yayımlanan 5006 sayılı “İmar Kanunu İle İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”, 02.07.1965 tarihinde yayımlanan 634 sayılı “Kat Mülkiyeti Kanunu”, 02.11.1985 tarihinde yayımlanan “Belediye ve Mücavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği”, 17.03.2001 tarihinde yayımlanan “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik”, İller Bankası Teknik Şartlaşma, Sözleşme ve Özel Şartnamesi, 02.09.1999 tarihinde yayımlanan “3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği”, 10.05.2002 tarihinde yürürlüğe giren “İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği”, 17.12.2000 tarihinde yürürlüğe giren “İstanbul İmar Yönetmeliği”, 2003 tarihli “Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği”.

Son olarak, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın Mayıs 2005'te hazırladığı **“Planlama ve İmar Kanunu Tasarısı Taslağı”**, konu bağlamında değerlendirilmiştir.

Kısaca, eski, yürürlükteki kanun-yönetmelikler ve yeni kanun taslağı ayrı bölümler olarak sırayla ele alınmış, her bölüm sonunda konu bağlamında değerlendirilmiş ve eski, yürürlükteki ve yeni imar kanun ve yönetmelikleri arasında karşılaştırma yapılmıştır. Böylece süreç içinde oyun kavramına yönelik bilinç düzeyini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirmelerin özeti aşağıda verilmiştir.

Değerlendirme

Çocuğun temel gereksinimlerinden biri olan oyun kentsel alanda, imar kanununda **çocuk bahçesi** olarak tanımlanan mekânlarla karşılanmaktadır. Çocukluk yaş dönemlerinin farklı oyun davranışı ve doğal aksiyon çapı bulunmaktadır. Buna bağlı olarak oyun kavramlarının doğal aksiyon çapına ve ölçeklere göre farklı olması

gerekmektedir. Her kavramın ulaşılabilirlik (doğal aksiyon çapı) kriterine bağlı olarak büyüklüğü ve donatıları da farklı olmalıdır.

Okulöncesi çocuğunun doğal aksiyon çapının sınırlı olması, oyun mekânının planlanması ve tasarımında konut yakın çevresini yani binanın üzerinde bulunduğu parsel ve yapı adasını önemli kılmaktadır. Okul öncesi ve ilkokul çağı çocuğunun oyun gereksinimi iç-dış mekân bütünlüğü sağlanarak konut yakın çevresinde verilebilir. Raporla, konut yakın çevresinde (parsel ve yapı adası ölçeğinde) oyun değerini artırmak amacıyla getirilen öneriler bağlamında eski, yürürlükteki ve taslak halindeki imar kanun ve yönetmelikleri irdelenerek konut ve yakın çevresinin oyun değeri ortaya konulmuştur.

Anılan üç imar kanunu döneminde bazı temel farklılıklar bulunmaktadır. Plan yapımında eski imar kanun ve yönetmeliklerinde merkezi yönetime geniş yetkiler verilmiştir. Yürürlükteki imar kanunu ve yönetmeliklerinde plan yapımında yerel yönetime yetki verilmiştir. Taslak kanunda ise yine yetki yerel yönetimlerde ancak, katılımcı bir anlayışla plan yapımında halkın söz sahibi olması istenmektedir. Ancak, plan yapımına ilişkin asgari niteliksel ve niceliksel değerleri içeren yönetmelik, merkezi yönetimce (İmar ve İskan Bakanlığı, şimdiki adıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) hazırlandığından planlar, merkezi yönetimin genel bilincini yansıtmaktadır.

Eski kanun ve yönetmeliklerde imar planı yol istikamet planından bahsedilmektedir. Anılan plan, nazım imar planı ve tatbikat planı olmak üzere iki türlü ele alınmıştır. Yürürlükteki imar kanun ve yönetmeliklerinde bölge planı, çevre düzeni planı, imar planı tanımları bulunmaktadır. İmar planları, nazım imar planı ve uygulama imar planı olarak ele alınmaktadır. Eski ve yürürlükteki imar kanun ve yönetmeliklerinde oyun ile ilgili tek kavram olan **çocuk bahçesi** kavramı, ilk olarak 1/5000 Nazım İmar Planı yani kent ölçeğinde ortaya çıkmaktadır. Kısaca, farklı ölçeklerle bağlantılı farklı oyun kavram ve tanımları geliştirilmemiştir. Anılan durum, ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki oyun kavramı bilincini vermektedir. Taslak imar kanunda planın Ülke Mekânsal Politika Planı, Bölge Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı, Uygulama İmar Planı ve Kırsal Yerleşme Planından oluştuğu belirtilmektedir. Ancak, anılan plan tanımlarında oyun kavramıyla bağlantılı vurgular yer almamaktadır. Plan yapımına ilişkin taslak kanunun yönetmeliği hazırlanmadığı için hangi ölçekte **çocuk bahçesi** kavramının ortaya çıkacağı bilinmemektedir.

Eski, yürürlükteki kanun ve yönetmelikler ile taslak kanunda çocuk bahçesi kavramı, umumi hizmete ayrılan yerler olarak kamuya mâl olmuş alanlar kapsamında ele alınmıştır. Çocuk bahçesi kavramı, eski imar yönetmeliklerinde **yeşil saha** kavramı içinde, yürürlükteki imar yönetmeliklerinde **aktif yeşil alan** tanımı içinde yer almıştır. Çocuk bahçesi kavramının ne tür donatıları içerdiği ilgili yönetmeliklerde belirtilmemiştir. Taslak imar kanununda umumi hizmetler tanımı yapılırken **çocuk bahçesi** kavramı kullanılmaktadır. Taslak imar kanunun yönetmeliği hazırlanmadığı için **çocuk bahçesi** kavramının hangi çerçevede ele alındığı net değildir.

Raporla Ergin (1982)'in oyun değerini artırmak amacıyla parsel ve yapı adası ölçeğinde getirdiği öneriler göz önüne alınarak, ilgili kanun ve yönetmelikler iki kısımda incelenmiştir. Parsel ölçeği, konutta piyesler, balkonlar ve binada ortak alanlar bağlamında irdelenmiştir. Konutta bulunması gerekli zorunlu piyesler arasında çocuk oyunu için önemli olan çocuk odalarından bahsedilmemektedir. Konutta oyun mekanı olarak ele alınabilecek diğer bir alan olan balkonlar için ilgili yönetmeliklerde verilen

minimum genişlikler yeterli değildir. İlgili yönetmelikler, çocuğun güvenliğine yönelik önlemleri (örneğin, kullanılan malzeme, korkuluk vs.) içermemektedir. Binada ortak kullanım alanı olan merdiven, çatı ve bodrumun oyun değeri incelenmiştir. İlgili yönetmelikler, oyun yerleri olarak değerlendirilebilecek merdiven sahalıkları için yeterli genişlik sunmamaktadır. Merdiven korkuluklarından çoğu yönetmelikte bahsedilmemektedir. Korkuluk yüksekliklerinin verildiği bazı yönetmeliklerde yükseklikler, çocukların boyutlarına uygun değildir. Çatının (teras çatının) oyun yeri olarak kullanılmasının bazı önlemler (örneğin ses yalıtımının sağlanmasının ruhsata tabi olması vb.) alınmadan ve önlemler yönetmeliklerde yer almadan gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. Ayrıca, her çatı teras çatı değildir, eğimli çatılar için farklı bir düzenleme gerekebilir. İskana uygun olan bodrumlar gerekli aydınlatma, havalandırma sağlanarak kış mevsiminde oyun yeri olarak düzenlenebilir. Ancak, yönetmeliklerde belirtildiği ve uygulamada da görüldüğü üzere, bodrum katları çoğunlukla kömürlük olarak değerlendirilmekte ve her daire sahibine aynı metrekarede bölünerek pay verilmektedir.

Yapı adası ölçeğinde ise parselleri birbirinden ayıran bahçe duvarları, arka bahçelerin birleşmesini ve oyun alanı oluşmasını engellemektedir. İlgili yönetmelikler bahçe duvarının yapılmasını zorunlu tutarak anılan durumu netleştirmektedir. Oysa bahçe duvarları, düşey boyuttan yatay boyuta (zemine taş döşeme gibi) dönüştürülerek, yapı adası ölçeğinde mülkiyette değil, kullanımda ortak olan oyun alanı oluşturulabilir.

Görüldüğü gibi, anılan çalışmada parsel ölçeği için önerilen oyun yerleri kavramına, yapı adası ölçeği için önerilen oyun alanı kavramına ve bu doğrultuda getirilen çözümlerin gerçekleşmesine, ilgili yönetmelikler olanak tanımamaktadır.

Ayrıca Ergin (1982), mahalle ölçeğinde oyun bölgesi kavramını getirmekte ve bu doğrultuda konut, anaokulu ve ilköğretim okulu arasındaki bağlantıyı-ilişkiyi (yaya yolları ile) gözetken, trafikten arındırılmış oyun bölgesi tanımlamaktadır. Oyun bölgesi kavramına göre ilgili yönetmeliklerin eksiklikleri incelendiğinde, konut, oyun mekânları ve okul arasındaki yaya yolu bağlantılarına, buna uygun yer seçim kriterlerine değinilmediği görülmektedir.

Kısaca, eski, yürürlükteki ve taslak imar kanun ve yönetmeliklerinde çocuk oyununa yönelik bilinç bulunmamaktadır. Oysa parsel, yapı adası, mahalle, semt, kent ve bölge ölçeğinde çocuğun gelişim dönemlerine göre doğal aksiyon çapına ve oyun davranışına paralel farklı oyun kavramları, her kavrama uygun donatı ve büyüklük tanımlanmalıdır.

2.3 İlgili Kanun ve Yönetmeliklerde Doğa Koruma

Türkiye'deki koruma amaçlı düzenlemelere yöneliminin kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Doğayı koruma konusunun ülkemizde modern anlamda ele alınışı ve fikir planında işlenmeye başlanması özellikle 1937 yılında Orman Kanunu'nun 43.Maddesinde "Muhafaza Ormanları" kavramına yer verilmesi ile başlamıştır. Halen yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 23. Maddesinde de aynı yapılar söz konusudur. Ülkemizde "Milli Park" terimini ilk kez İ.Ü. Orman Fakültesi'nin hocalarından merhum Prof. Dr. Selahattin İNAL tarafından 1949 yılında yayınlandığı "Doğayı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adlı eserinde bahsedilmiştir. Daha sonra bu korumacı yaklaşım 1950'li yıllarda Türkiye'de değişmiş ve ulusal park yaklaşımını gündeme getirmiştir (Gül, 2007).

Doğayı korumanın hukuki bir zemine oturması ve kanunlara girişi ise ilk kez 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununa milli parklar hakkında bir hüküm ihtiva eden 25. maddenin konması ile olmuştur. Günümüzdeki anlamda doğa koruma bilincinin Dünya genelinde 1960'lı yıllarda yayılmaya başlamasından sonra, ülkemizde de sistemli olarak doğa korumaya yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Doğa koruma konusunda Türkiye de ilk çalışmalar Dünyadaki gelişmelerin etkisinde kalarak 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkının ilanı ile başlar. 1980'li yıllara gelindiğinde doğa korumacı yaklaşımların hem kapsamı, hem de içeriği büyük ölçüde değişmiştir (Gül, 2007). Ülkemizde Milli Parklar Yasası'nın yürürlüğe girdiği tarihe kadar doğa korumayla ilgili gerçekleştirilen yasal çalışmalar çok etkin değildir. Bu nedenle ülkemizde doğa koruma konusunda ayrıntılı hükümlerin getirildiği ilk yasal düzenlemenin 1983 yılında çıkarılan Milli Parklar Kanunu olduğu söylenebilir (Yücel ve Başbuğ, 2005). Bu değişiklikler, 1983 yılında peş peşe çıkarılan 2863 sayılı Çevre ve 2873 sayılı Milli Parklar yasalarıyla somutlaşmıştır. 1958 yılından 1983 yılına kadar ülkemizde sadece korunan alanlar olarak milli parklar tefrik ve tesis edilmiştir. 1983 yılından itibaren korunan alanların statülerinde bir çeşitlenme görülmektedir (Gül, 2007).

Milli Parkların dışında ilk farklı koruma statüsü, Ölüdeniz-Kıdrak tabiat parkı ilan edilmesi ile gündeme gelmiştir. 1987 yılında İlk Tabiatı Koruma alanı olan Hacıosman Ormanı, 1988 yılında ilk Tabiat Anıtı olan Samandere Şelalesi ilan edilmiştir. Böylece Orman Bakanlığı 1983 yılından başlayarak farklı koruma statülerini ülkemiz genelinde Dünya Korunan Alanlar Birliği (IUCN) prensipleri doğrultusunda uygulamaya başlamıştır (Gül, 2007).

Günümüzde mevcut Anayasamızda, "Devletin doğal kaynakların korunması ve kullanımı ile ilgili gerekli önlemleri alacağını" öngörmekte ve doğal kaynakların korunmasıyla ilgili bazı genel ifadeleri içermektedir. Örneğin 56. Madde' de vatandaşların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahip oldukları, 63. Madde' de ise kültürel ve doğal kaynakların korunmasından bahsedilmektedir.

Türkiye'de koruma alanları konusunda yasal olarak ilgilenen ve sahip oldukları yasalarla kendilerine özel statülere sahip bir kaç bakanlık bulunmaktadır. (Gül, 2007).

2.3.1 Çevre ve Orman Bakanlığı

1983 yılında çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu (Milli Parklar- Tabiat Parkları- Tabiat Anıtları- Tabiatı Koruma Alanları) 2872 sayılı Çevre Kanunu (Özel Çevre Koruma Bölgeleri: Bu alanlardan 383 sayılı kanun hükmünde kararname ile özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı sorumludur) ile yasal olarak koruma altına alınmıştır.

Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde sahip olduğu 6831 sayılı Orman Kanununun, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu sayesinde Türkiye'deki birçok koruma alanını belirlemekte ve yönetmektedir. Bunların yanı sıra, Türkiye'de, ilgili yasalarda açıklıkla tanımlanmamış olmakla birlikte, belirli özelliklere sahip alanlar; araştırma ormanı, yaban hayatı koruma alanı, tohum ormanı, gen kaynağı koruma ormanı, gen koruma ve yönetim alanları vb. adlarla koruma altına alınmaktadır.

1983 yılında çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu” korunan alanları dört grupta ele alınmaktadır.

a) Milli Parklar: Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır.

b) Tabiat Parkları: Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır.

c) Tabiat Anıtları: Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır.

d) Tabiatı Koruma Alanları: Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup, sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ihtiva eder.

Ayrıca aynı bakanlık bünyesinde 1983 yılında çıkarılan 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 383 sayılı kanun hükmünde kararname ile özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı aracılığıyla koruma alanlarını belirlemekte ve yönetmektedir. Bu kurumun sahip olduğu kategori “Özel Çevre Koruma Bölgeleri “dir.

2.3.2 Kültür Bakanlığı

Bakanlık bünyesinde 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Kültür Varlıkları- Tabiat Varlıkları- Sit Alanları) ile bazı alanlar yasal statüye kazandırılmıştır (Gül, 2007).

Kültür Bakanlığı, 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile doğal ve kültürel sit alanlarının belirlenmesi ve yönetilmesi konusunda faaliyetlerini yürütmektedir. Buna göre şu kategorilere ayrılmıştır (Gül, 2007).

a- Kültür Varlıkları

b-Tabiat Varlıkları

c-Sit Alanları

Sit alanı, tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.Arkeolojik -Doğal (Tabii)- Kentsel ve Tarihi sit alanları olmak üzere 4 farklı şekilde sınıflandırılmaktadır.

Ülkemiz, doğa ve çevrenin korunmasına yönelik çeşitli uluslararası sözleşmelere imza atmış ve taraf olmuştur. Bu sözleşmeler ülkemize bazı yükümlülükler getirmiştir. Taraf olunan bu bazı sözleşmeler şunlardır; (Gül, 2007).

1-CITES Sözleşmesi (Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslar Arası Ticaretine İlişkin Sözleşme) : Bu sözleşme (CITES) ülkemiz tarafından 20 Haziran 1996 tarihinde imzalanmıştır.

2-Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi: Dünya genelinde, 180 ülke bu sözleşmeye taraf olmuştur. (Rio, 5 Haziran 1992). Bu sözleşme 14 Mayıs 1997 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir.

3-Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi: Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi ülkemiz tarafından 14 Şubat 1998 tarihinde imzalanmıştır.

4-Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (BERN Sözleşmesi): Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern, 19 Eylül 1979)'ni ülkemiz 20 Şubat 1984 tarihinde imzalamıştır.

5-Avrupa Peyzaj sözleşmesi: Türkiye anlaşmaya 20.10.2000 tarihinde imza koymuştur. Bu sözleşme 19 ülke tarafından imzalandı.

Bununla birlikte, Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi (RAMSAR), Avrupa Mimari Mirasını Koruma Sözleşmesi (Granada, 3 Ekim 1985), Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesi (Valetta, 16 Ocak 1992), Avrupa Sınır Ötesi İşbirliği Sözleşmesi (Madrid, 21 Mayıs 1980) ve ek protokolleri, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (Strasbourg 15 Ekim 1985), Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Verme Sürecinde Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesi (Aarhus, 25 Haziran 1998) gibi pek çok sözleşme yapılmıştır.

Türkiye'deki doğal alanların ve zengin biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkı sağlayan, 35 Milli Park, 17 Tabiat Parkı, 35 Tabiatı Koruma Alanı, 112 Tabiat Anıtı, 123 Yaban Hayatı Koruma ve Geliştirme Alanı, 14 Özel Çevre Koruma Bölgesi, 9'u Ramsar Alanı olmak üzere 200 civarında Uluslararası öneme sahip sulak alan ve 900'ün üzerinde Doğal Sit Alanı bulunmaktadır (Gül, 2007).

Doğal sayılan herhangi bir ortamı korumak, somut bir iradenin yanı sıra refleks, sürekli enerji, koordinasyon, çeşitli araçlar ve belirli düzenekleri gerektirir. Korunmasına karar verilen bir ortama; özel, ayrıcalıklı bir yapının ya da statünün kazandırılması ise bugün için bu araçların en yaygın kullanılanıdır. Böylece koruma amacının daha kolay ve kalıcı bir biçimde gerçekleştirilebileceği umulmaktadır. (Anonim, 2002).

Korunan doğal alanlarına yönelik farklı tanımlar, kavramlar, tespit çalışmalarında konu ve amaç farklılığı yaşanmaktadır. Farklı kamu kurum ve kuruluşları farklı gerekçelerle, farklı yöntemlerle koruma alanları belirlemekte, belirlenen alanların ne kadar bilimsel olarak belirlendiği tartışma yaratmaktadır. Ayrıca koruma statüsü ile ilgili olabilecek 18 farklı yasal düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin ilgili kurumsal yapı ve içerik yönünden birbirleriyle bütünleşemediği gibi aksine çelişebilmektedirler. Bu nedenle, doğa koruma ile ilgili yasal düzenlemelerin tek bir kurumsal çatı altında ve ortak bir yasada toplanılması kargaşanın ve belirsizliğin önlenmesinde büyük yarar sağlayacaktır (Gül, 2007).

Diğer taraftan, korunan alanların sorunlarının bu konudaki eğitim yetersizliğinden, kurumsal yapıdaki dağınıklıktan, denetimlerdeki eksikliklerden, veri toplamadaki zorluklardan ve özellikle de yanlış alan kullanımlarından kaynaklandığı bilinmektedir (Yücel ve Başbuğ, 2005).

Doğayı yasal olarak koruma altına alınması ve bazı sınırlandırılmalar getirilmesi tek başına kesinlikle yeterli değildir. Korunan alanın nasıl ve ne şekilde planlanacağı ve

yönetileceği konusunun üzerinde durulmalıdır. Koruma anlayışı özellikle izleme, iyileştirme ve geliştirme ile birlikte düşünülmelidir.

Doğa korumada amaç, doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilir yaşam ilkesi çerçevesinde doğa veya ekolojik tabanlı, katılımcı ve rasyonel bir yaklaşımla planlanmalı ve yönetilmelidir. Bu süreçte sadece alan yöneticilerinin değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri diğer kurum ve kuruluşlar ve kullanıcı/ziyaretçiler de sorumluluğu paylaşmalı ve doğa korumada etkin ve etkili olmak zorundadır.

Doğa korumada kitlesel tavır oluşturmada birey ve toplumun doğa koruma konusunda bilgilenme ve bilinçlenmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle çocukların küçük yaştan itibaren gerek okullarda gerekse yaşadıkları mekanlarda doğayı algılama ve bilgilenmesi gelecekte bilinçli birey olması açısından büyük yarar sağlayacaktır (Gül, 2007).

2.4 Modern Planlama Sürecinde Kentli Çocuk ve Doğa Bilinci

Kent insanı için doğal alanların potansiyel faydaları çevre psikolojisi üzerinde çalışanlar tarafından araştırılmış ve temel olarak doğa ile birlikteliğin insan psikolojisi üzerinde olumlu etkileri olduğu görüşü üzerinde konsensüs sağlanmıştır (Özgüner, 2004). Yirminci yüzyılda hızla artan yaygın kentleşmeyle birlikte kent doğal alanlarının giderek azalması ve doğanın günlük yaşamdaki yerini kaybetmeye başlaması, insanların doğal alanlara karşı ilgisini arttırmış ve dünyada doğa koruma hareketlerinin başlamasına sebep olmuştur. Nüfusun büyük bir çoğunluğunun kentlerde yaşadığı günümüzde doğa koruma bilincini oluşturabilmek için öncelikle kentsel alanda ve insanların içinde yaşadığı yakın çevredeki doğal alanlara karşı duyarlılıklarını artırma amaçlı 'kentsel alanda doğa koruma' kavramı ortaya çıkmıştır (Kendle ve Forbes, 1997). Bu kavramın ortaya çıkmasında kendi yaşadığı çevreyi önemsemeyen kimselerin çok daha uzaklardaki tropik ormanların azalması, buzulların erimesi vb. gibi çevre problemlerine karşı duyarlı olmalarının beklenemeyeceği dolayısıyla küresel ölçekte bir duyarlılık için öncelikle yakın çevreden başlanması gerektiği görüşü etkili olmuştur. Ayrıca doğa koruma bilincinin çocukluk çağlarında kazanıldığı gerçeğinden hareketle, kentsel alanda çocukların yoğun olarak kullandıkları mekanlarda yapılacak tasarım çalışmalarında doğanın ve doğal sürecin ön plana çıkartılması peyzaj alanında çalışan profesyonel kesimin göz önüne alması gereken güncel bir konudur.

Doğa (koruma) bilincinin büyük bir oranda çocukluk evresinde şekillendiği ve toplumda doğa koruma bilincinin gelişmesi için öncelikle çocuklarda doğa koruma bilincini geliştirmenin gerekliliği fikri dünyada yaygın olarak kabul görmektedir. İnsan kimliğinin büyük oranda biçimlendiği çocukluk döneminde (gelişim psikolojisine göre 0-12 yaş dönemi) verilecek doğa eğitimi, doğanın ilişki düzenini, yani doğadaki çeşitliliği, ekolojik döngüleri, beslenme zincirinin işleyişini vb. içermelidir. Böylece insan, doğadaki bütünlüğü ve kendisinin bütün içindeki konumunu kavrayabilir. Ancak doğa bilincinin kazanılması çocukluk çağı deneyimleriyle çok yakından ilgili olmasına rağmen günümüzde özellikle kentlerde çocukların doğal alanlar ile ilişkisi, ebeveynlerin çocuklarını koruma duygusu ve doğal alanların kentlerden giderek kaybolması gibi nedenlerle giderek azalmaktadır (Tranter ve Doyle, 1996; Valentine ve McKendrick, 1997). Birçok araştırmacı hızlı kentleşmenin etkileri dolayısıyla dünyanın birçok kentinde çocukların doğal alanlar ile özellikle bağımsız olarak daha az birliktelik

kurabildikleri gerçeğine dikkat çekmeye çalışmaktadırlar (Freeman, 1995; Gaster, 1991; Malone 2001).

Günümüzde çocuğu doğadan koparan, dolayısıyla doğa eğitimini olumsuz etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Yaşamın her alanına hakim olan yapaylık ve teknoloji çocuklara doğal ürünlerin yapaylarıyla ikame edilebileceğini öğretmektedir. Doğa ve dış mekan ile bağlantıları kopartılan çocuğun çevresinde yapay nesnelere yer alması, doğanın ikame edilebildiği dolayısıyla doğaya gerek duyulmadığı bilincini vermekte, çocuğun zihninde doğaya yönelik referans dizgesi oluşmamakta ve çocuk doğanın önemini kavrayamamaktadır. Elektronik dünya günümüzde çocuğun anlam dünyasını kuran en önemli araç haline gelmiştir. Elektronik dünya tüketime, aynılaştırmaya neden olmakta ve sistemin değerlerini çocuğa aktarmaktadır. Çocuğun doğaya bakışı meta karakterli olmakta, farklılıklara saygı duymamakta ve gelecekteki amacı daha çok para kazanmak ve harcamak üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda çocuğun bilincinde doğa nesneleştirilmekte ve doğayı tüketmek doğallaşmaktadır.

Bilgisayar oyunlarıyla çocuğun oyun anlayışı değiştirilmekte, oyun dış mekândan iç mekâna, bilgisayar ekranının karşısına kaymaktadır. Kurguya dayalı oyunlarla çocuk, ekranının karşısında hareketsizce oturmakta, böylece doğal dürtülerini bastırmakta, şiddete yönelmekte ve çocuğun diğer insanlarla sosyal iletişimi zayıflamaktadır. Böylece sistem doğrudan bireyi muhatap alarak, diğer bağlarından ve doğadan koparmaktadır.

Ayrıca, çocuğun doğal dürtüleri tasarlanan kültürel mekânlarla karşılaşmaya çalışılmaktadır. Örneğin artık çocuk oyun alanları alışveriş merkezleri, fast-food restoranları gibi tüketim mekânlarının içinde konumlanmakta ve genellikle sanayi ürünü olan sabit oyun araçlarından oluşmaktadır. Spor yapmak, spor salonlarında kaslı vücut elde etmeyle eş anlamlı hale gelmiştir (Ergin, 1982; Önür, 2005). Bu mekânlar çocukların kesintisiz hareket etme isteğini karşılamakta yetersiz kalmakta, dolayısıyla çocuğun yaratıcılığı ve doğa ile iletişimi gelişmemektedir. Bu niteliksel özelliklerin yanı sıra niceliksel açıdan bakıldığında, kentlerde rant olgusu nedeniyle yeterli açık yeşil alanın planlanmadığı görülmektedir.

Dış ortamda kuralların olmadığı mekanlarda kendi doğallığında oynamak giderek geçmişte kalan bir aktivite olarak hatırlanmakta, günümüzde kurallarla daraltılmış evlerinde veya kapalı oyun alanlarında oynamaya teşvik edilen kentli çocuğun sosyal ve duygusal yeterlilikleri uzun dönemde olumsuz yönde etkilenmektedir (Tranter ve Pawson, 2001). Mevcut sistem insanın kendisinin doğanın bir parçası olduğunu kavramasına olanak tanıyamamakta, kısaca “uygarlaşma” ile doğadan uzaklaşmaktadır. Bu durum önemli bir kültürel değişimi temsil etmekte ve ayrıca doğa konusunda genel bir ilgi eksikliği ve hatta doğadan korkma gibi, sadece ilgili bireylerle sınırlı kalmayıp toplumun genel refahını da tehdit eden bir dizi olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır.

2.5 Çocuklarda Doğa Bilincini Destekleyici Tasarım Yaklaşımları

Günümüzde eğitimciler görsel ve direk deneyimlerle öğrenmeye büyük önem vermektedirler. Doğa ile iç içe olma çevre eğitiminde özellikle çocuklar için çok önemli olup mekandaki yapısal ve doğal çeşitlilik çevre eğitimi açısından daha teşvik edicidir. Çocukların mekân bilinci geliştirirken doğa (bitkiler, toprak, hayvanlar vb.) ile direkt irtibat kurmaktan faydalandıkları (Orr, 1992), bağımsız olarak doğa ile iletişim kurmaktan alıkonulan çocukların ise mekân bilinci geliştirmekte zorlandıkları (Tranter

ve Pawson, 2001) ifade edilmektedir. Bu alanda gerçekleştirilen araştırmalar doğal alanların çocukların daha çok ilgisini çektiği (White ve Stoecklin, 1998) ve çocukların doğal alanlarda oynamayı daha çok tercih ettiği sonucunda birleşmekte (Maxey, 1999; Cunningham vd., 1994), yetişkinlerin de doğal çevreyi çocukluk çağlarındaki en önemli yerler olarak hatırladıklarını ifade etmektedir (Sebba, 1991). Wells, (2000) doğal çevre deneyimlerinin zihinsel ve psikolojik faydaları olduğunu, hatta odalarından doğayı (ağaçları vb.) görebilmelerinin çocukların zihinsel kabiliyetlerini geliştirdiğini belirtmektedir. Yine bu konuda gerçekleştirilen başka bir araştırma (Fjortoft ve Sageie, 2000) doğal alanlarda oynamanın çocuğun sosyal oyununa, konsantrasyonuna ve motor kabiliyetine olumlu etkileri olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Çevresel öğrenme doğa ile direk (gözleme, duyguların teşviki ve alanda hareket) ve dolaylı (eğitim, kişiler arası iletisim ve medya) deneyimler ile gerçekleşmektedir gerçekleşmektedir (Malone ve Tranter, 2003). Kırsal alanda bu deneyimler okul dışındaki zamanlarda gerçekleşirken kentsel alanda bunlar özellikle konut ve okul bahçeleriyle doğal objelerin mevcut bulunduğu oyun alanlarında gerçekleşir (Malone ve Tranter, 2003). Bu alanların ilginç ve çeşitli olarak tasarlanması ve doğal objeleri barındırması sosyal kaynaşmayı ve ekolojik deneyimleri artırma açasından önemlidir. Ekolojik prensipler çerçevesinde tasarlanan ve içinde değişik habitat tiplerini barındıran doğal mekanların özellikle kentlerde yaşayan öğrenciler için klasik yeşil alanlara göre çevre eğitiminde daha elverişli olduğu bilinmektedir (Cole, 1983). Bu tür alanlar katılımcı çevre eğitiminde çocukların özgürlük hissini ortaya çıkarma ve çevre konularına aktif katılımı teşvik etme gibi potansiyel faydalara sahiptir (Kendle ve Forbes, 1997). Moore ve Wong (1997) esnek ve değiştirilebilir çevrenin çevre eğitiminde olumlu davranış sergilemeye yönelik daha fazla imkanlar sağladığını belirtmektedir. Bu konuda gerçekleştirilen kapsamlı bir literatür araştırması (Rohde ve Kendle, 1994) doğal alanların özellikle çocuklarda daha yüksek seviyede zihinsel aktiviteleri teşvik ettiğini ve maceracı davranışları desteklemek suretiyle bireylerin kendine güvenini desteklediğini belirtmektedir.

Son yıllarda özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da peyzaj alanında çalışan profesyonel kesim çevre eğitimi ve toplumda doğa koruma bilincinin geliştirilmesindeki katkısının yanında, sürdürülebilir kalkınma, estetik kalite ve düşük maliyetle tesis ve yönetim gibi kompleks hedeflere ulaşma kapsamında kentlerde doğal alanların ekolojik prensipler çerçevesinde artırılmasını öngören 'doğal stil' peyzaj tasarımı ve uygulamalarını benimseyerek kent yeşil alanlarının tasarımında yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamışlardır (Özgüner, 2003). Söz konusu peyzaj tasarım trendi kapsamında özellikle okul ve oyun alanları ile diğer kent yeşil alanlarında yapılacak çalışmalarda ekolojik prensipler çerçevesinde habitat çeşitliliğini artırmanın ve uygulamada doğaya yakın yöntemleri kullanmanın desteklenmesi yanında, çevre ve doğa hakkında uygulamalı derslerin yapılabileceği merkezlerin bulunduğu doğa (ekoloji) parkları, içerisinde evcil hayvanların yetiştirildiği halka açık kent çiftlikleri, ve kentlerde doğayı destekleme ve doğa bilincini geliştirme amaçlı kent yaban hayatı grupları popüler hale gelmiştir (Kendle ve Forbes, 1997). Bu fikirlerden etkilenen insanların kendi ev bahçelerinde de doğayı destekleme amaçlı bahçe stili oluşturma çabaları medyanın da desteği ile giderek yaygınlaşmaktadır. Bu tür mekanlarda elde edilen ilk deneyimler bunların çevre eğitiminde ve doğa bilinci verme konusunda klasik yeşil alanlara göre daha iyi imkanlar sunduğunu göstermektedir (Johnston, 1990).

Yukarıda bahsedilen uygulamaların sonucu doğal alanların ve yaban hayatının şehirlerde tekrar canlandırılmasının kent insanının doğa ile yeniden pozitif bir ilişkinin kurmasını sağlayacağı ve doğanın günlük yaşamdan kaybolmasını telafi edeceği öngörülmektedir. Bu sayede kentsel alanda bu ilişkiyi restore etme ve doğa deneyimlerini yaşama fırsatı bulan çocuklarda doğa bilincini geliştirme, bu tür alanlarda verilecek informal doğa eğitimi desteğiyle mümkün olabilecektir. Çocuklara doğa eğitiminin oyun üzerinden mekân kullanımı ile yaşayarak/deneyimleyerek verilmesi sonucu mevcut bilinçten farklı bir 'ekolojik benlik bilinci' (Devall, 1994) gelişecektir. İnsan, kendisini doğanın bir parçası olarak algılayacak ve doğa koruma kendini koruma ile özdeşleşerek kendiliğinden gerçekleşecektir.

3. MATERYAL VE METOT

Proje, insanda ekolojik benlik bilinci oluşturma bağlamında kuramdan uygulama alanına inen bir sũreci içermektedir. Bu doğrultuda öncelikle anılan bilincin oluşumunu engelleyen ve destekleyen ideolojiler ele alınarak konunun ideolojik bağlamda irdelenmesi yapılmıştır. Mevcut literatũr taraması yapılarak çocuğa ekolojik bilinç verme konusunda yapılmış çalışmalar irdelenmiş ve sonuçlar ũlkemiz bağlamında değerlendirilmiştir. Mevcutta, doğa koruma ediminin nasıl bir ereve içinde ele alındığı, ayrıca çocuğun bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temelleri belirlenmiştir. Bunun için Isparta kentinde örnekleme yoluyla saptanan ilkretim okullarında öğrenciler arasında kapsamlı bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Açık-yeşil alanlardan biri olan ocuk oyun alanlarının uygulamada hangi ölçeklerde ve ne tũr kriterlere göre saptandığı ve tasarlandığı ortaya konularak konu bağlamında eksiklikler belirlenmiştir. Mevcut duruma ilişkin yapılan saptamalardan sonra, kentsel tasarım ölçeğinde hedeflenen ekolojik benlik bilincini vermeye yönelik olarak kentsel alanda doğa bilinci oluşturmayı destekleyecek peyzaj tasarımı ve uygulama imkanları araştırılarak bunun çocukların kullandığı mekanlara nasıl uyarlanabileceğine dair öneriler getirilmiştir. Bu kapsamda örnek olarak tasarlanmış bir oyun bölgesi, Isparta kentinde parselasyon dũzenini içermeyen imar adalarından oluşan bir konut gelişme bölgesinden seçilerek projelendirilmiştir.

3.1 Proje Alanı

Proje alanı Isparta kentinin kuzeyinde yer alan Çünür mahallesinde 37° 48' 51" - 37° 49' 90" kuzey enlemleri ile, 30 ° 32' 21" - 30° 32' 37" doğu boylamları arasında yer almaktadır. Mevcut imar planında proje alanı 258 cadde, 245 cadde 254 caddece 253 caddelerin arasında yer alan imar adalarını kapsamaktadır. Alanın rakımı 1013–1016 metreler arasındadır. Proje alanı Şekil 2 de verilmiştir.

3.2 Anket Çalışması

Çocukların bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temellerini belirlemek için Isparta Merkez ilköğretim okullarından örnekleme yoluyla saptanan 25 okulda 5. ve 8. sınıf öğrencileri ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.2.1 Anket tasarımı

Mevcut literatür bilgileri ve projenin ilk yılı içerisinde gerçekleştirilen görüşmelerde ortaya çıkan görüşler doğrultusunda öncelikle cevap aranılan sorulardan oluşan bir soru havuzu hazırlanmış, daha sonra bu sorular proje çalışanları ve gönüllü rehber öğretmenlerden oluşan bir grup tarafından değerlendirilerek ankete son şekil verilmiştir. Mevcut anket öncelikle 5 okulda gerçekleştirilmiş, soruların anlaşılabilirliği, ve uygulanabilirliği hakkında fikir edinilerek gerekli düzeltmeler tamamlanmış ve ankete son şekli verilmiştir. Anket sorularının sınıflarda dağıtılıp öğrenciler tarafından doldurulacağı göz önüne alınarak sayfa tasarımı soruların rahatça anlaşılıp cevaplanacağı şekilde tamamlanmıştır. Ankette öğrencilerin kendi düşüncelerini objektif olarak öğrenmek için genellikle açık uçlu soru tipleri tercih edilmiştir ve sorulara verdikleri cevapların nedenleri de sorulmuştur. Ankette öğrencilerin doğa ve çevre hakkındaki bilgileri, doğaya karşı farkındalıkları, diğer canlılara karşı davranışları, birlikte yaşam ve insanların doğadaki yeri hakkındaki bilinçleri, yaşadıkları çevreye konusundaki tercihleri ve doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yetenekleri olmak üzere 6 ayrı grupta sorular hazırlanarak bunlar anketin güvenilirliği konusu da dikkate alınarak karışık halde öğrencilere sorulmuştur. Uygulanan anketin bir örneği EK - 1de verilmiştir.

3.2.2 Anketin uygulanması

Çalışma öncesi Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşülerek proje hakkında bilgi verilmiş ve gerekli yasal izin alınarak çalışmalara başlanmıştır. Anket yapılacak ilköğretim okulları Isparta Merkez İlköğretim okulları arasından, projenin amacı, mevcut imkanlar ve analiz için gerekli kriterler dikkate alınarak rasgele seçilmiştir. Seçilen okullara gidilerek okul yönetimiyle görüşülmüş ve her okuldan 5. ve 8. sınıflar arasından birer şube rasgele belirlenerek eğitim ve öğretimi aksatmamak için 2007-Şubat tatili öncesi son hafta içinde kararlaştırılan bir gün ve saatte anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anketi gerçekleştirecek proje yardımcılarına önceden anketin nasıl uygulanması hakkında bilgi verilmiştir. Anketler yapılmadan önce sınıf öğretmeni ile birlikte sınıfta öğrencilere anket hakkında bilgi verilmiş, neden ve nasıl yapılacağı anlatılmıştır. Öğrencilere anket sonuçlarının öğretmenleri ve okul yönetimi dahil hiç kimseyle paylaşılmayacağı, isimlerinin de anket üzerine yazılmayacağı dolayısıyla sorulara içlerinden geldiği üzere rahatça cevap vermeleri söylenmiştir. Benzer bir ifade (*Sevgili Öğrenciler, Bu ankette kesinlikle isminiz sorulmayacak ve vereceğiniz cevaplar*

sadece araştırma ekibi tarafından okunacaktır. Dolayısıyla soruları tereddüt etmeden hissettiğiniz ve içinizden geldiği gibi cevaplayabilirsiniz. Cevaplarınızı verilen boşluklara kısaca yazmanız yeterli olacaktır. Kutucukları çarpı (x) ile işaretleyebilirsiniz. Bazı sorular birbiriyle ilgili olabileceği için lütfen numara sırasına göre cevaplandırınız) anketin başlangıç kısmına da yazılmış, öğrencilerin direk veya dolaylı olarak herhangi bir etki altında kalmadan soruları cevaplamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda toplam 10 okulda 456 öğrenci ile anketler tamamlanmıştır. Anket yapılan okullar ve ankete katılan öğrenci sayıları sınıflara göre Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Anket çalışmasının gerçekleştirildiği okullar.

Sıra No	İlköğretim Okulları	Ankete Katılan Öğrenci Sayısı	
		(5. Sınıflar)	(8. Sınıflar)
1	Alaybeyoğlu İlköğretim Okulu	29	18
2	Ali Haydar Albayrak İlköğretim Okulu	30	21
3	Atatürk İlköğretim Okulu	28	13
4	Bağlar İlköğretim Okulu	20	17
5	Bahçelievler İlköğretim Okulu	29	26
6	Cumhuriyet İlköğretim Okulu	20	23
7	Gülbirlik İlköğretim Okulu	16	21
8	Gülcü İlköğretim Okulu	22	18
9	Gülistan İlköğretim Okulu	33	26
10	Hafız İbrahim Demiralay İlköğretim Okulu	27	19
Toplam		254	202

3.2.3 Verilerin Değerlendirilmesi

Anket çalışması sonucu elde edilen veriler daha çok kalitatif olup sonuçlar genellikle frekans tabloları şeklinde sunulmuştur. Sorular daha çok çocukların doğa ve oyun hakkındaki davranış ve tercihlerini ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik olduğu için elde edilen veriler 5. ve 8. sınıflar için ayrı ayrı olmak üzere tablolar halinde verilmiştir.

3.3. Proje Çalışmaları

Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nden projeye katılan ekip tarafından seçilen örnek alanda gerekli analiz çalışmalarını müteakip proje amaçları doğrultusunda alternatif öneri imar planı gerçekleştirilmiştir. Daha sonra öneri imar planı esas alınarak Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nden projeye katılan ekip tarafından da alana ait bir öneri peyzaj planı ve bir yapı adası üzerinde de detaylı peyzaj tasarım projesi hazırlanmış, bu proje üzerinden de istenilen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik tasarım yaklaşımları belirlenmiştir. Projeler AutoCAD ve LandCAD programları yardımıyla çizilerek çıktıları rapora eklenmiştir (EK-2).

4. BULGULAR

Araştırmada mevcut durum ile ilgili taranan literatür ve bunların analizi doğrultusunda gerçekleştirilen alan çalışması iki aşamadan oluşmuştur. Birinci aşamada çocuklardaki mevcut doğa bilinci ediminin nasıl bir çerçeve içinde ele alındığı, tespit edilmiş ikinci aşamada da çocuğun bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temelleri ilköğretim okullarında yapılan anket çalışmaları ile ortaya konulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler doğrultusunda proje amacına yönelik alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde anketlerin sonuçları değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Anketlerde yer alan sorular öğrencilerin

- doğa ve çevre hakkındaki bilgileri
- doğa farkındalıkları
- diğer canlılara karşı davranışları
- birlikte yaşam ve insanların doğadaki yeri hakkındaki bilinçleri
- yaşadıkları çevreye konusundaki tercihleri
- doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yetenekleri

ni ölçmeye yönelik olup, elde edilen sonuçlar bu başlıklar altında sunulmuş ve değerlendirilmiştir. Karşılaştırma kolaylığı açısından 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin cevapları yan yana tablolar halinde sunulmuştur. Tablo X te öğrencilerin okul öncesi daha çok nerede yaşadıklarına verilen cevapları göstermektedir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğu şehir ve kasabalarda yaşamış olup bu sonuç deneklerin proje amacına uygunluğunu desteklemektedir.

Tablo 3. Okula başlamadan önce daha çok nerede yaşadınız?

Okul Öncesi Yaşanan Yer	Frekans	
	5. Sınıflar	8. Sınıflar
Şehir	193	163
Kasaba-İlçe	31	22
Köy	24	17
Boş	6	1

4.1 Öğrencilerin Doğa ve Çevre Hakkındaki Bilgileri

Bu bölümde öğrencilerin genel olarak doğa ve çevreleri hakkındaki bilgilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Mevcut eğitim sisteminde verilen doğa ve çevre bilincinin ne olduğu ve yaş grupları arasında nasıl değiştiğinin tespiti amacıyla 5. ve 8. sınıflar ait sonuçlar yan yana verilmiştir. Soldaki tablolar 5. sınıfların sağ taraftaki tablolar ise 8. sınıflara ait cevapları içermektedir.

Tablo 4. Bir yılda kaç mevsim ve kaç ay vardır?

Mevsimler ve aylar	Frekans
4 mevsim 12 ay	214
Bilmiyorum	8
4 mevsim 31 ay	2
3 ay 15 mevsim	2
12 ay	2
1 mevsim 12 ay	1
60 ay	1
4 mevsim 4 ay	1
4 mevsim 13 ay	1
4 mevsim 3 ay	1
5 yıl 12 mevsim	1
12 mevsim	1
4 ay 1 mevsim	1
52 hafta 2 mevsim	1
4 mevsim	1

Tablo 5a Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?

Leyleklerin geliş zamanı	Frekans
Yaz-Kış	100
İlkbahar-Sonbahar	73
Cevap Yok	23
Yaz-Sonbahar	23
Kışın Gelir-Yazın Gider	5
Sıcak Olduğunda Gelir	5
Bilmiyorum	4
Havalar Isınınca - Soğuyunca	2
İlkbahar-Kış	2
Kışın Gelir	2
Diğer	3

Tablo 5b Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?

Nedenler	Frekans
Sıcak iklimi severler	68
Göç ederler	9
Beslenebilmek için	5
Ülkemizi seviyorlar	1
Üşümek için	1
Mısır yedikleri için	1
Göçmen kuşlardır	1
Suya girmek için	1
Nedenini araştırmadım	1

Tablo 4. Bir yılda kaç mevsim ve kaç ay vardır?

Mevsimler ve aylar	Frekans
4 mevsim 12 ay	186
4 mevsim	4
12 ay	2
Diğer	3

Tablo 5a Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?

Leyleklerin geliş zamanı	Frekans
İlkbahar-Sonbahar	93
Yaz-Kış	32
İlkbahar Gelir	6
Yaz-Sonbahar	5
İlkbahar-Kış	4
Sıcak Olduğunda Gelir	4
Yazın gelir	3
Havalar Isınınca - Soğuyunca	1

Tablo 5b Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?

Nedenler	Frekans
Sıcakta yaşar	19
Soğuk başladığı için	3
Yazın yiyecek bulurlar	2
Göç eder	2
Diğer	2

Tablo 6a. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?

Yaprakların dökülme zamanı	Frekans
Sonbahar	227
Kış	17
İlkbahar	5
Boş	5
Bilmiyorum	2

Tablo 6a. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?

Yaprakların dökülme zamanı	Frekans
Sonbahar	192
Kış	4
Boş	3
İlkbahar	1

Tablo 6b. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?

16a nedenleri	Frekans
Havalar soğuduğu için	61
Rüzgara dayanamazlar	54
Kuruduğu için	20
Yenilendiği için	2
Yağmur olduğu için	2
Doğanın Kanunu	2
Yaz bittiği için	2
Hava değişikliğinden dolayı	1
Kışın zarar görmemek için	1
Su az olduğu için	1

Tablo 6b. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?

16a nedenleri	Frekans
Havalar soğur	17
Mevsimden	6
Güneş olmadığından	2
Rüzgarlar döker	9
Kuruduğu için	4
Diğer	4
Yenilenmek için	3
Doğanın kanunu	3
Soldukları için	2
Fotosentez yapamadıkları için	5
Boş	31

Tablo 7. Dökülen yapraklar ne olur?

Yapraklar ne olur	Frekans
Kurur	75
Yerde Uçuşur	28
Çürür	25
Çöpe Atılır	21
Boş	18
Fikrim Yok	15
Sararır	11
Çöp Olur	8
Toplanır	6
Toplanıp yakılır	5
Çevre Kirliliği	4
Fosil	4
Kaybolur	3
Yere Düşer	3
Temizlenir	2
Kömür	2
Havaya Karışır	2
Yakacak Olur	13

Tablo 7. Dökülen yapraklar ne olur?

Yapraklar ne olur	Frekans
Çürür	37
Toprak Olur	43
Kurur	32
Boş	32
Çöp Olur	15
Yerde Uçuşur	14
Temizlenir	8
Çevre Kirliliği	5
Sararır	5
Gübre Olur	4
Yere Düşer	3
Kaybolur	3
Fosil	3
Ölür	2
Diğer	2

Tablo 8. Deniz ve göllerden buharlaşan sular ne olur?

Buharlaşan sular	Frekans
Bulut	85
Yağmur	57
Gökyüzüne Ulaşır	43
Boş	30
Havada Kaybolur	25
Buhar	14
Yeryüzüne Tekrar Düşer	7
Isınır	2
Havada Su Döngüsü Yapar	2
Kar	2
Diğer	8

Tablo 8. Deniz ve göllerden buharlaşan sular ne olur?

Buharlaşan sular	Frekans
Yağmur	105
Bulut	35
Boş	33
Havada Kaybolur	21
Buhar	3
Havada Su Döngüsü Yapar	2
Kar	2
Pis Olur	1
Su Olur	1
Gökyüzüne Ulaşır	1
İsraf Olur	1
Isınır	1
İçilir	1

Tablo 9. İçtiğimiz sular nereden geliyor?

İçilen suların kaynağı	Frekans
Gölden	138
Denizden	41
Boş	29
Dağlardan	21
Barajdan	19
Yeraltından	15
Irmaklardan	9
Çeşmeden	8
Kaynaktan	8
Akarsu	7
Dere Yolu	6
Depo	5
Temiz Sudan	3
Karlardan	2
Mide	2
Doğadan	2
Ovadan	2
Gökyüzü	9

Tablo 9. İçtiğimiz sular nereden geliyor?

İçilen suların kaynağı	Frekans
Gölden	117
Denizden	36
Barajdan	28
Boş	18
Akarsu	15
Kanalizasyon	11
Çeşmeden	11
Yağmurdan	7
Kaynaktan	7
Okyanusdan	6
Dağlardan	4
Dere Yolu	3
Yeraltından	2
Diğer	2

Tablo 10. Yağmur, kar, dolu olarak yeryüzüne inen sular nerelere giderler?

Yeryüzüne inen sular	Frekans
Boş	53
Yeraltına	35
Deniz	29
Buharlaştır	27
Göllere	24
Havaya	18
Kanalizasyona	9
Toprağa	8
Gökyüzüne	7
Bulutlara	6
Akarsulara	4
Her yere	4
Irmak	4
Su Kanallarına	4
Dere Yataklarına	3
Baraja	3
Kurur	3
Çukurlara	3
Su döngüsü ile döner	3
Okyanus	2
Ağaçlara	4

Tablo 11. Yediğimiz domates, biber, zeytin gibi besinler nerede yetişir?

Besinlerin yetiştiği yerler	Frekans
Bahçelerde	94
Tarlada	85
Seralarda	54
Boş	26
Ağaçta	19
Köyde	14
Toprakta	11
Ova	5
Bağda	4
Bölgemiz	3
Antalya'da	3
Sıcak Yerde	3
Fidanlıkta	2
Marmara Bölgesi	2
Doğada	2
Diğer	5

Tablo 10. Yağmur, kar, dolu olarak yeryüzüne inen sular nerelere giderler?

Yeryüzüne inen sular	Frekans
Göllere	45
Deniz	38
Boş	37
Kanalizasyona	23
Yeraltına	22
Baraja	21
Toprağa	20
Akarsulara	14
Dünyaya	6
Buharlaştır	5
Ağaçlara	5
Dere Yataklarına	4
Tarlalara	4
Gökyüzüne	3
Okyanus	2
Su döngüsü ile döner	2
Havaya	2
Diğer	7

Tablo 11. Yediğimiz domates, biber, zeytin gibi besinler nerede yetişir?

Besinlerin yetiştiği yerler	Frekans
Bahçelerde	79
Seralarda	63
Tarlada	61
Toprakta	22
Ağaçta	15
Boş	13
Antalya'da	3
Köyde	2
Her yerde	2
Bağda	2
Diğer	2

Tablo 12. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar ne ile beslenirler?

Beslenme	Frekans
Yemek	114
Su	99
Besinle	61
Ot	60
Et	44
Sebze-Meyve	39
Toprak	19
Güneş	19
Boş	8
Yem	7
Bitki	7
Hava	6
Gübre	5
Süt	4
Hayvan	2

Tablo 12. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar ne ile beslenirler?

Beslenme	Frekans
Besinle	122
Et	68
Ot	61
Su	60
Boş	13
Sebze-Meyve	12
Güneş	12
Süt	9
Bitki	4
Hava	4
Madensel Tuz	3
Diğer	5

Tablo 13a. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?

Böcekler Nerede Yaşar	Frekans
Yer Altı- Toprak Altı	59
Bilmiyorum	25
Doğada (Deliklerde Bahçelerde Kovanlarda)	31
Toprakta	21
Her yerde	17
Ağaçlarda	12
Ormanda	8
Pis Yerlerde (Çöp)	7
Çevre	5
Taşların Altında	5
Sokaklarda	4
Yuvalarında	4
Dağda	3
Duvar Arası	3
Otların Arasında	2
Karanlık Yerlerde	2
Ev	2
Diğer	7

Tablo 13a. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?

Böcekler Nerede Yaşar	Frekans
Toprakta	61
Bilmiyorum	26
Her yerde Yaşarlar	17
Doğada (Çevrede)	16
Ağaç Kavuklarında	13
Ormanlık Alanlarda	13
Pis Yerlerde	9
Bizim Evde Yaşarlar	6
Taş Altında	6
Yuvalarında Yaşarlar	4
Kapalı Alanlarda Yaşarlar	4
Otların İçinde	2
Nemli Yerlerde	2
Diğer	5

Tablo 13b. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?

Faydaları	Frekans
Faydası Yoktur	32
Bilmiyorum	18
Bal Yapar	13
Çürümüş Canlıları Yerler	7
Zararlıları Öldürür	6
Faydası Çoktur	6
Üremeyi Sağlar(Tozlaşma)	6
Doğayı Güzelleştirir	5
Ateş Böceği Işık Yayar	4
Yerdeki Ekmekleri Toplarlar	4
İpek Böceği İpek Yapar	3
Doğanın Dengesini Sağlar	3
Sinekleri Yerler	3
Bazı Canlıların Karnını Doyurur	2
Diğer	10

Tablo 14. Arılar bal yapmanın dışında başka neler yaparlar?

Arıların Görevleri Nelerdir	Frekans
İnsanı Sokarlar	77
Bilmiyorum (Hiçbir şey)	46
Polenleri Taşır(Üreme-Tozlaşma)	27
Kovan(Petek) Yaparlar	14
İyileştirirler	11
Uçarlar	9
Bir Şey Yapmazlar	9
Çiçeklere Konarlar	8
Bal Yaparlar	6
Çiçeklerin Özünü Çekerler	5
Doğayı Güzelleştirirler	2
Çalışırlar	2
Zehirli Maddeleri Alırlar	2
Diğer	5

Tablo 13a. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?

Faydaları	Frekans
Ölü Canlıları Yerler	7
Doğal Dengeyi Sağlar	14
Arı Bal Üretir	3
Faydası Olur	4
İpek Yaparlar	3
Bilmiyorum	18
Doğaya Güzellik Katarlar	2
Faydası Yoktur	8
Diğer	6

Tablo 14. Arılar bal yapmanın dışında başka neler yaparlar?

Arıların Görevleri Nelerdir	Frekans
İnsanları Sokarlar	62
Bilmiyorum	58
Döllenmeye Yardımcı Olurlar	15
Tedavi Edicidir	8
Kovan Ve Petek Yaparlar	6
Polen Toplar	6
Bir Şey Yapmazlar	5
Çiçeklere Konarlar	3
Çiçeklerin Büyümesine Yardımcı Olurlar	2
Hayvanlara Zarar Verirler	2
Vızıltı	2
Uçarlar	2
Diğer	10

Tablo 15. Kurbağalar nerede yaşarlar?

Kurbağaların Yaşadığı Yer	Frekans
Suda	136
Karada	75
Göllerde	47
Bataklıkta	26
Derede	21
Denizde	20
Akarsuda	3
Irmaklarda	2
Bilmiyorum	2
Ormanda	2
Havuzda Yaşar	2
Çayırdaki	2
Diğer	13

Tablo 15. Kurbağalar nerede yaşarlar?

Kurbağaların Yaşadığı Yer	Frekans
Suda	81
Bataklıkta	59
Göllerde	37
Karada	24
Sulak Yerlerde	7
Nemli Yerlerde	5
Bilmiyorum	5
Pis Sularda	4
Bahçede	4
Diğer	9

Tablo 16. Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijen nasıl oluşur?

Oksijen Nasıl Oluşur	Frekans
Ağaçlarda (Ormanda)	93
Havada	46
Bilmiyorum	31
Bitkilerde	20
Doğada	7
Su Ve Hidrojen	5
Atmosferde	4
Yemekler	3
Karbondioksit	2
Diğer	5

Tablo 16. Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijen nasıl oluşur?

Oksijen Nasıl Oluşur	Frekans
Bitkiler	58
Ağaçtan	51
Fotosentezle	44
Bilmiyorum	11
Havadan	10
Bakteriler	2
Mavi-Yeşil Algler	2
Ormandan	2
Diğer	4

4.2.Öğrencilerin Doğa Farkındalıkları

Bu bölümde öğrencilerin doğa farkındalıklarını ölçmeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Bu sorularla öğrencilerin doğa kavramından ne anladıkları, günlük yaşamlarında doğayı ne kadar fark ettikleri ve önemsedikleri ve bu konudaki bilinçlerinin ne olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bir önceki bölümde olduğu gibi 5. ve 8. sınıflar ait sonuçlar yan yana verilmiştir. Soldaki tablolar 5. sınıfların sağ taraftaki tablolar ise 8. sınıflara ait cevapları içermektedir.

Tablo 17. Doğa deyince ilk aklınıza gelen şeyler nelerdir?

Doğa tanımı	Frekans
Ağaçlar	121
Hayvanlar	110
Çiçekler	50
İnsanlar	36
Temiz Hava	32
Ormanlık Alanlar	31
Bitki	29
Dağlar	16
Bitki Örtüsü	15
Çevre	14
Boş	13
Çim	12
Yeşillik	9
Deniz	8
Yeşil Alan	7
Su	5
Toprak	4
Evler	4
Yeryüzü	4
Yaşam	3
Gökyüzü	3
Güneş	3
Parklar	2
Temizlik	2
Arabalar	2
Doğa	2
Şelale	2
Kırlar	2
Allah	2
Güzellik	2
Göl	2
Piknik Alanı	14

Tablo 17. Doğa deyince ilk aklınıza gelen şeyler nelerdir?

Doğa tanımı	Frekans
Ağaçlar	109
Hayvanlar	74
Çiçekler	55
Temiz Hava	35
Ormanlık Alanlar	22
Yeşillik	19
Yeşil Alan	18
Bitki	15
İnsanlar	10
Boş	9
Dağlar	9
Canlı Yaşam	8
Toprak	8
Kuş Sesleri	8
Güneş	5
Deniz	5
Çim	5
Çevre	5
Su	4
Göl	3
Doğal Güzellikler	2
Doğa	2
Şelale	2
Piknik Alanı	2
Çevre	2
Diğer	11

Tablo 18a. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu?

Bahçenize Kuş Geliyor mu	Frekans
Geliyor	24
Gelmiyor	73

Tablo 18a. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu?

Bahçenize Kuş Geliyor Mu	Frekans
Geliyor	119
Gelmiyor	63
Bilmiyorum	8

Tablo 18b. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu? Hangileri?

Bahçenize Gelen Kuşlar	Frekans
Serçe	88
Güvercin	65
Karga	8
Boncuk	8
Maviş	6
Sokak Kuşu	3
Kanarya	3
Guguk	2
Kırlangıç	2
Baykuş	2
Papağan	2
Sarışın	2
Diğer	33

Tablo 18b. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu? Hangileri

Bahçenize Gelen Kuşlar	Frekans
Serçe	75
Güvercin	58
Karga	8
Yazamam	7
Adını Bilmiyorum	5
Saksağan	4
Boncuk	2
Kırlangıç	2
Diğer	8

Tablo 19a. Evinizde hayvan besliyor musunuz?

Hayvan besliyor musunuz	Frekans
Evet	21
Hayır	140

Tablo 19a. Evinizde hayvan besliyor musunuz?

Hayvan Besliyor Musunuz	Frekans
Evet	62
Hayır	133

Tablo 19b. Bunların isimlerini yazabilir misiniz?

İsimleri	Frekans
Balık	30
Kuş	22
Köpek	14
Kedi	9
Tavşan	5
Horoz	4
Güvercin	3
Keçi	2
Severim	2
Muhabbet Kuşu	2
Papağan	2
İnek	2
Keklik	2
Tavuk	2
Diğer	6

Tablo 19a. Evinizde hayvan besliyor musunuz?

İsimleri	Frekans
Balık	20
Kuş	16
Köpek	13
Kedi	7
Güvercin	3
Tavşan	3
Minnoş	2
Boncuk	2
Diğer	22

Tablo 20. Ağaçların faydaları nelerdir? İlk aklınıza gelenleri yazar mısınız?

Ağaçların Faydaları	Frekans
Oksijen Dağıtır	68
Meyve Verirler	50
Havayı Temizlerler	38
Seli (Çığı) Önler	24
Çevreyi (Doğayı) Temizlerler	12
Doğaya Renk Verir	12
Erozyonu Önler	9
Besin Verir	8
Doğal Afetten Korur	8
Defter- Kalem Yapılır	8
Bilmiyorum	7
İlaç Yapılır	7
Sebze Verir	6
Toprak Kaymasını Önler	5
Yakacak Olur	3
Yağmur Yağdırır	3
Karbondioksit Alır	2
Ağaçları Korumalıyız	2
Diğer	11

Tablo 20. Ağaçların faydaları nelerdir? İlk aklınıza gelenleri yazar mısınız?

Ağaçların Faydaları	Frekans
Oksijen Verir	82
Besin (Meyve) Verirler	40
Fotosentez Yaparlar	36
Erezyonu Önler	19
Havayı Temizler	16
Çevreye Güzellik Verir	13
Kağıt Yapılır	8
Seli Önler	7
Afetleri Engeller	5
Yakacağa Yarar	4
Kalem Yapılır	3
Karbondioksit	3
Bilmiyorum	3
Hayvanlara Barınak Olur	2
Yağmur Yağmasına Yardımcı Olur	2
Solunuma Yardımcı Olur	2
Doğayı Gösteren Bir Canlıdır	2
Akciğerlerimizdir	2
Diğer	6

Tablo 21. Televizyonda bitkiler ve hayvanlar ile ilgili belgesel filimler izlemeyi sever misiniz?

Belgesel İzlemeyi Sever Misiniz?	Frekans
Evet	196
Hayır	26
Biraz	4
Fazla Değil	3
Bilmiyorum	2
Diğer	8

Tablo 21. Televizyonda bitkiler ve hayvanlar ile ilgili belgesel filimler izlemeyi sever misiniz?

Belgesel İzlemeyi Sever Misiniz?	Frekans
Evet	132
Hayır	33
Arada Sırada	14

Tablo 22a. Ozon tabakasının delinmesi, ormanların yok edilmesi, iklimlerin değişmesi sizi endişelendiriyor mu?

Çevre Değişikliğinden Endişeleniyor Musunuz	Frekans
Evet	163
Bilmiyorum	21
Hayır	8

Tablo 22a. Ozon tabakasının delinmesi, ormanların yok edilmesi, iklimlerin değişmesi sizi endişelendiriyor mu?

Çevre Değişikliğinden Endişeleniyor Musunuz	Frekans
Evet	142
Bilmiyorum	16
Hayır	7

Tablo 22b. Neden?

Evet Nedeni	Frekans
Ölebiliriz	27
Dünya Yok Olabilir (Tehlikede)	18
Korkuyorum	12
Yaşamımızı Etkiliyor	10
Kötü Olabilir	6
İklim Değişir	5
Küresel Isınma Başlıyor	4
Zararı Olur	4
Kuraklık Olur	4
Kıyamet Günü	3
Ormanları Severim	3
Ormanlar Yok Olur	3
Dünya Tersine Dönüyor	2
Deprem Olabilir	2
Diğer	17

Tablo 23a. Kışın hava kirliliği sizi etkiliyor mu?

Hava Kirliliğinden Etkileniyor musunuz	Frekans
Evet	186
Hayır	20
Bilmiyorum	5

Tablo 23b. Nasıl?

Evet Nedenleri	Frekans
Hasta Oluyorum	44
Kışın Pis Hava Ağzımıza Giriyor	20
Bacadan Çıkan Karbondioksit	20
Sis Etkiliyor	17
Nefes Alamıyorum	17
Kötü Öksürüyorum	6
Kazalara Neden Oluyor	6
Hava Kirleniyor	4
Etkiliyor	4
Kömür	2
Ölebiliriz	2
Çok Kötü Kokuyor	2
Astımım	2
Diğer	11

Tablo 22b. Neden?

Evet Nedeni	Frekans
Dünyanın Sonu Gelir	11
Yaşam Kalmaz	10
Ölüme Gidiyoruz	13
Hayatımız Tehlikeye Girer	8
Çünkü Korkuyorum	7
Kıyamet Kopmasından Korkuyorum	7
Bilmiyorum	7
Denge Bozulur	6
Küresel Isınma Olur	6
Dünya İçindeyiz	5
İleride Temiz Bir Nesil Olmayacak	4
Hayat Zorlaşır	3
Susuz Kalabiliriz	2
Oksijen Alamayız	2
Kıtlık Olur	2
Böyle Bir Yerde Yaşamak İstemem	2
Çölleşir	2
Yaşamı Seviyorum	2
Diğer	4

Tablo 23a. Kışın hava kirliliği sizi etkiliyor mu?

Hava Kirliliğinden Etkileniyor musunuz	Frekans
Evet	158
Hayır	22
Bilmiyorum	4

Tablo 23b. Nasıl?

Evet Nedenleri	Frekans
Hasta Oluyorum	38
Nefes Almakta Zorlanıyorum	35
Dumanlar(Bacalar) Etkiliyor	24
Kötü Kokuyor	7
Sis Oluyor	6
Pis Hava İçimize Giriyor	5
Boğazım Ağrıyor	5
Beni Etkilemiyor	3
Çevreyi Kirletiyor	2
Diğer	6

4.3 Öğrencilerin Diğer Canlılara Karşı Davranışları

Bu bölümde öğrencilerin diğer canlılara karşı davranışlarını belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Bu sorularla öğrencilerin diğer canlılar üzerinden doğaya bilinçleri ve doğayı koruma bilinçlerinin ne olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Yine bir önceki bölümde olduğu gibi 5. ve 8. sınıflar ait sonuçlar yan yana verilmiştir. Soldaki tablolar 5. sınıfların sağ taraftaki tablolar ise 8. sınıflara ait cevapları içermektedir.

Tablo 24. Kırılarda dolaşırken gördüğünüz çiçekleri ne yaparsınız?

Çiçekler	Frekans
Koklarım	131
Koparıyorum	76
Boş	18
Sularım	17
Severim	14
Birşey Yapmam	9
Seyrederim	8
Bakarım	5
Koparmam	2
Toplar Anneme Götürürüm	2
Ezmem	2
Diğer	4

Tablo 24. Kırılarda dolaşırken gördüğünüz çiçekleri ne yaparsınız?

Çiçekler	Frekans
Koparıyorum	66
Koklarım	54
Birşey Yapmam	25
Boş	12
Koparmam	12
Bakarım	9
Severim	6
İncelerim	3
Ezerim	2
Diğer	3

Tablo 25. Sokakta bir kedi gördüğünüzde ne yaparsınız?

Kedi Görürseniz	Frekans
Severim	105
Bir Şey Yapmam	44
Beslerim	33
Güvenli Bir Yere Koyarım(Yardım Ederim-Eve Götürürüm)	23
Süt Veririm	14
Ekmek Veririm	13
Kovalarım	13
Yanıma Çağırırım	6
Alırım	4
Uzaktan Seyrederim	2
Zarar Vermem	2
Veterinere Götürürüm	2
Diğer	5

Tablo 25. Sokakta bir kedi gördüğünüzde ne yaparsınız?

Kedi Görürseniz	Frekans
Severim	67
Hiçbirşey	65
Kovalarım	24
Yoluma Devam Ederim	11
Pist Derim	8
Taş Atarım	7
Korkarım	6
Beslerim	4
Bakarım	3
Süt Veririm	3
Acırım	3
Karnını Doyururum	2
Eve Götürürüm	2
Diğer	5

Tablo 26. Kuşlara yem verir misiniz?

Kuşları besler misiniz?	Frekans
Evet	208
Hayır	27
Bazen	15

Tablo 26. Kuşlara yem verir misiniz?

Kuşları besler misiniz?	Frekans
Evet	121
Hayır	52
Bazen	17

Tablo 27. Zararlı bir böcek gördüğünüzde ne yaparsınız?

Zararlı Böcekleri Görürseniz	Frekans
Öldürürüm	80
Kaçarım	79
Giderim(Uzaklaşırım)	28
Korkarım	18
Dışarı Atarım	10
Başaka Yere Kaldırırım	8
Bir Şey Yapmam	8
Ezerim	6
Çıglık Atarım	5
Anneme Haber Veririm	5
Gitmesini Sağlarım	3
Kafese Koyarım	3
Çöpe Atarım	2
Taş Atarım	2
Birşeyler Yaparım	2
Diğer	4

Tablo 28. Tüm böcekler zararlı mıdır?

Böcekler zararlı mıdır	Frekans
Hayır	224
Evet	6
Bazıları Zararsız	12
Bazıları Zararlıdır	4
Sevmeye Çalışırım	2
Diğer	3

Tablo 29. Yaralı veya zarar görmüş bir hayvan gördüğünüzde ne yaparsınız?

Yaralı Hayvana Ne Yaparsınız	Frekans
Pansuman Yaparım (İyileştiririm-Yardım Ederim)	127
Veterinere Götürürüm	38
Kaçarım	14
Öldürürüz(Zararlıysa)	12
Eve Götürürüm	9
Beslerim	9
Bir Şey Yapmam	8
Severim	6
Alır Bakarım	5
Ağlarım(Üzülürüm)	5
Birisini Çağırırım	5
Zararsızsa Bir Şey Yapmam	4
Korkarım	3
Bahçemize Götürürüm	2
Diğer	4

Tablo 27. Zararlı bir böcek gördüğünüzde ne yaparsınız?

Zararlı Böcekleri Görürseniz	Frekans
Öldürürüm	91
Uzaklaşırım (Kaçarım)	52
Hiçbirşey	14
Korkarım	12
Üstüne Basarım	12
Dışarı Atarım	10
Bağırırım	6
Götürürüm	2
Bakarım	2
Haber Veririm	2
Diğer	3

Tablo 28. Tüm böcekler zararlı mıdır?

Böcekler Zararlı Mıdır	Frekans
Hayır	183
Evet	6
Bilmiyorum	4

Tablo 29. Yaralı veya zarar görmüş bir hayvan gördüğünüzde ne yaparsınız?

Yaralı Hayvana Ne Yaparsınız	Frekans
İyileştiririm (Yardım Ederim)	85
Veterinere Götürürüm	26
Hiçbir şey Yapmam	25
Kaçarım	15
Beslerim	10
Eve Götürürüm	7
Acırım	6
Yardım İsterim	5
Öldürürüm	4
Severim	4
Zarar Görmeyeceği Bir Yere Bırakırım	4
Henüz Görmedim	3
Belediyeye(Zabıtaya)Haber Veririm	2
Korkarım	2
Diğer	5

4.4 Öğrencilerin Birlikte Yaşam ve İnsanların Doğadaki Yeri Hakkındaki Bilinçleri

Bu bölümde öğrencilerin birlikte yaşam ve insanların doğanın bir parçası olup olmadığı konundaki düşüncelerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Bu sorularla öğrencilerin kendilerini doğanın bir parçası olarak görüp görmedikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bir önceki bölümde olduğu gibi 5. ve 8. sınıflar ait sonuçlar yan yana verilmiştir. Soldaki tablolar 5. sınıfların sağ taraftaki tablolar ise 8. sınıflara ait cevapları içermektedir

Tablo 30a. Hayvanların önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

	Frekans
Evet(Düşünüyorum)	217
Hayır	13
Bazılarının	13
Bilmiyorum	8

Tablo 30a. Hayvanların önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

	Frekans
Evet(Düşünüyorum)	164
Hayır	10
Bazılarının	2
Bilmiyorum	4

Tablo 30b. Hayvanların Önemli Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Onlarda Canlıdır	42
Çok Faydalılar	27
Hem Deri Hem Yiyecek (Besin)	23
İnsanlar Seviyor	18
Doğaya Yardımcı Olurlar	13
Yalnızlığımı Geçer(Arkadaşlar)	11
Bizleri Korurlar	10
Düzen Bozulur	4
Hayatımızın Parçası	3
Çok Değildir	2
İyiler	2
Muhtacız	2
Köpekler Koku Alabiliyorlar	2
Kedi Fareleri Öldürüyor	2
Zararları Olmaz	2
Diğer	2

Tablo 30b. Hayvanların Önemli Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Onlarda Canlıdır	24
Doğal Denge Diye Bir Şey Var	18
Onları Yiyoruz (Besin Sağlar)	17
Onlardan Yaralanıyoruz	12
Çok Seviyorum	7
Köpek Bekçidir	6
Doğa Onlarla Güzel	5
Önemli Olmasa Allah Yaratmazdı	3
Nedenin Yok	3
Arkadaş Olur	3
İnsanlara Huzur Veriyorlar	3
Neşe Kaynağı	2
Diğer	6

Tablo 31. Vahşi diğer hayvanları niçin öldürür?

Vahşi hayvanlar	Frekans
Beslenebilmek İçin	106
Aç Olduğu İçin	50
Etçil Hayvan Oldukları İçin	19
Vahşi Olduğu İçin	17
Hayatta Kalmak İçin	11
Doğadaki Dengeyi Sağlamak İçin	8
İnsanlara Zarar Vermemek İçin	5
Çevreye Zarar Verdikleri İçin	4
Doğanın Kanunu	3
Güçlü Oldukları İçin	3
Yavrularına Bakmak İçin	2
Güçleri Onlara Yeter	2
Dengesiz Beslenir	6

Tablo 32a. Zararlı hayvanlar öldürülmeli midir?

Zararlı Hayvanlar Öldürülmeli mi	Frekans
Evet	114
Hayır	113

Tablo 32b. Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Bize zarar veriyorlar	63
Çünkü insanları öldürüyorlar	16
Allah zararlıları öldürmemiş	9
Zararlı olanlar öldürülmeli	7
Zehirliyor	3
Zararsız hayvanları öldürüyorlar	2
Diğer	7

Tablo 32c. Neden?

Hayır Nedenleri	Frekans
Onlarında canı var	67
Doğanın dengesi bozulur	28
Bir şey yapmazsak onlarda yapma	12
Hayvanat bahçesine koymalıyız	11
Bir yararı vardır	10
İnsanlara zarar veriyorlar	10
Zararlı hayvanları öldürüyorlar	6
Dernek kurup toplatılmalı	5
Hayvanlar eğitilmeli	4
Kuduz aşısı yapılmalı	3
Zehirleri alınmalı	2
Afrika'ya götürmeliyiz	2
Yazık olur	2
Zarar verilmemelidir	2
Diğer	7

Tablo 31. Vahşi diğer hayvanları niçin öldürür?

Vahşi hayvanlar	Frekans
Beslenebilmek İçin	84
Doğanın Kanunu	32
Hayatta Kalmak İçin	29
Vahşi Olduğu İçin	14
Aç Olduğu İçin	15
Boş	11
Etçil Hayvan Oldukları İçin	4
Yavrularına Bakmak İçin	4
İnsanlara Zarar Vermemek İçin	4
Üreyebilmek için	2
Derisinden Faydalanmak İçin	2
Diğer	3

32a. Sizce zararlı hayvanlar öldürülmeli midir?

Zararlı Hayvanlar Öldürülmeli mi	Frekans
Evet	43
Hayır	147
Bilmiyorum	5

Tablo 32b Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Bize Zarar Veriyorlar	24
Onlar Ölmezse Bizde Ölürüz	3
Diğer	5

Tablo 32c. Neden?

Hayır Nedenleri	Frekans
Doğanın Dengesi Bozulur	49
Onlarında Canı Var	26
Onlarında Allah Yaratmış	11
Bir Yararı Vardır	8
Onlar İçin Başka Bir Alan	7
Taratılmalıdır.	7
Canlıların Doğaya Katkısı Var	6
Besin Zinciri Bozulur	5
Hayvanat Bahçesine Koymalıyız	4
Nesli Tükenir	4
Bilmiyorum	3
Onlardan Yararlanıyoruz	3
Biz Bir Şey Yapmazsak Onlarda	2
Yapmaz	2
Diğer	9

Tablo 33a. Tüm canlıların yaşama hakkına sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Zararlı Hayvanların Yaşama Hakkı	Frekans
Evet	216
Hayır	12
Diğer	14

Tablo 33a. Tüm canlıların yaşama hakkına sahip olduğunu düşünüyor musunuz

Zararlı Hayvanların Yaşama Hakkı	Frekans
Evet	170
Hayır	11
Bilmiyorum	5

Tablo 33b. Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Onlarda Canlı	81
Her Hayvanın Yaşamaya Hakkı Var	52
Düzen Bozulur	3
Şirinler	3
Kimse Yaşamazsa Hayat Olmaz	3
Onlarıda Allah Yarattı	3
Diğer	6

Tablo 33b. Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Onlarda Canlı	38
Yaşama Hakkına Sahiptirler	38
Onlarıda Allah Yarattı	11
Doğal Denge	9
Yaşamın Parçasıdır	6
Onlar Olmazsa Bizde Olmazdık	4
Zararlıları Hariç	2
Herkes Özgürdür	2
Doğanın Kanunudur	2
Bilmiyorum	2
Diğer	6

Tablo 33c. Neden?

35a Hayır Nedenleri	Frekans
Bazı hayvanları öldürebiliyorlar	4
Diğer	4

Tablo 33c Neden?

35a Hayır Nedenleri	Frekans
İlgilenmiyorum	4
Diğer	2

Tablo 34. İnsanların diğer canlılardan farkı nedir?

İnsanların Diğer Canlılardan Farkı	Frekans
Konuşabilmesi	81
Düşünceleri(Akıl)	77
İki Ayağının İki Kolunun Olması	20
Yürürler	18
Beslenmeleri	15
Bilmiyorum	10
Farklıdır	8
Tüyler Var	4
Yaşam Ortamı	4
Farkı Yok	3
Evet	2
Eli Yok	2
İrade	2
Diğer	14

Tablo 34. İnsanların diğer canlılardan farkı nedir?

İnsanların Diğer Canlılardan Farkı	Frekans
Düşünceleri(Akıl)	145
Konuşabilmesi	36
İcat Yapması	8
İki Ayağının İki Kolunun Olması	6
Beslenebilmesi	4
Haklarını Savunması	3
Farklı Yaratılmış Olması	3
Yürürler	2
İnsanlar Her Şeye Sahiptir	2
Ellerini Kullanırlar	2
İnsan İnsandır, Hayvan Hayvandır	2
Diğer	14

Tablo 35. Doğada insanlar diğer canlılar ile eşit haklara mı sahiptir? Yoksa onlardan daha mı üstündür?

İnsanlar ve Canlılar	Frekans
Üstündür	104
Eşit Haralara Sahiptir	44
Hayır	37
Eşit Haklara Sahip Değildir	22
Bilmiyorum	15
Üstün Değildir	14
Evet	11
İnsanlar Düşünebilir	3
Diğer	2

Tablo 36a. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?

Canlılar Birlikte Yaşamalı mı?	Frekans
Evet	144
Hayır	95
Bilmiyorum	10

Tablo 36b. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Onlarda Canlıdır	29
Birbirlerine Yardım Etmelidirler	24
Doğal Denge Bozulmasın Diye	7
Birbirlerine Yakın Olurlar	6
Arkadaş Ve Kardeştir	6
Daha İyi Olur	5
Doğa Yaşamak İçindir	4
Mutlu Olmalıdır	3
Doğaya Sahip Çıkarlar	2
Evcilleştirilmelidirler	2
Onların Barkı Orası	2
Ayrı Ayrı Evleri Var	2
Zararsızlar Yaşamalı	2
İhtiyacı Vardır	2
Nesli Tükenir	2
Zaralılar Yaşamamalıdır	2
Diğer	5

Tablo 35. Doğada insanlar diğer canlılar ile eşit haklara mı sahiptir? Yoksa onlardan daha mı üstündür?

İnsanlar ve Canlılar	Frekans
Üstündür	120
Eşit Haklara Sahiptir	46
Üstün Değildir	17
Bilmiyorum	7
Sayılr	3

Tablo 36a. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?

Canlılar Birlikte Yaşamalı mı?	Frekans
Evet	131
Hayır	34
Bilmiyorum	13

Tablo 36b. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?

Evet Nedenleri	Frekans
Hepsi Bir Bütündür(İhtiyacı Var)	35
Doğanın Dengesi Bozulur	16
Birlikte Olursa Hayatta Kalabilirler	8
Onlarda Canlıdır	6
Arkadaş Ortamı Olur	4
Bitkiler Olmazsa Diğer Canlılarda	4
Olmaz	4
Eşit Haklara Sahiptir	3
Yaşam Daha Güzel Olur	2
Besin Sağlıyorlar	2
Huzur Verici Olduğu İçin	2
Diğer	3

Tablo 36c. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı?
Neden?

Hayır Nedenleri	Frekans
Çabuk Tükenirler	30
Birbirlerine Zarar Verebilirler	17
Yaşamamalı	5
Çok Kötü Olur	5
Onlarla Anlaşamayız	3
İnsanlara Zarar Verebilirler	2
Diğer	5

Tablo 36c. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı?
Neden?

Hayır Nedenleri	Frekans
Her Canlı Sahip Olduğu Yerde Yaşamalı	16
Her Canlı Sahip Olduğu Yerde Yaşamalı	4
Diğer	5

4.5 Öğrencilerin doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yetenekleri

Bu bölümde öğrencilerin doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yeteneklerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Bu sorularla öğrencilerin doğal olayların sebep ve sonuç ilişkileri hakkındaki bilinçleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bir önceki bölümde olduğu gibi 5. ve 8. sınıflar ait sonuçlar yan yana verilmiştir. Soldaki tablolar 5. sınıfların sağ taraftaki tablolar ise 8. sınıflara ait cevapları içermektedir.

Tablo 37. Çok ağaç kesilip ormanlar yok olduğunda ne olur?

Ağaçlar Kesilirse Ne Olur?	Frekans
Sel Olur	57
Erozyon Olur	36
Oksijen Biter	34
Toprak Kayması (Heyelan)	29
Doğal Afetler	25
Ağaçsız (Ormansız) Kalırız	24
Hava Temizlenmez	19
Ölürüz	16
Kötü Olur	9
Tabiat Yok Olur	8
Kuraklık-Çöl Olur	7
Deprem Olur	7
Her Yer Kel Kalır	6
Çiğ Olur	6
Yağmur Yağmaz	4
Bilmiyorum	4
Doğa Kirlenir	4
Canlılara Zarar Verebilir	3
Düzen Bozulur	3
Doğanın Rengi Bozulur	2
Diğer	8

Tablo 38. Doğanın dengesi bozulursa ne olur?

Doğanın Dengesi Bozulursa	Frekans
İnsanlar Yaşayamaz	41
Denge Bozulur	28
Canlılar Yaşayamaz	26
Herkes Ölür	24
İyi Olmaz	20
Bilmiyorum	19
Hayvanlar Ölür	18
Düzen Olmaz	14
İklim Değişir (Kuraklık)	13
Dünya Yok Olur	9
Hava Kirlenir	8
Bitkiler Ölür	7
Erozyon Olur	5
Çevre Kirlenir	5
Deprem Olabilir	3
Zorluklar Olur	2
Pis Hava Olur	2
Diğer	10

Tablo 39. Canlılar beslenmezse ne olur?

Tablo 37. Çok ağaç kesilip ormanlar yok olduğunda ne olur?

Ağaçlar Kesilirse Ne Olur?	Frekans
Oksijen Azalır	91
Toprak Kayması (Erozyon)	26
Doğanın Dengesi Bozulur	26
İnsanlar Ölür	20
Hava Temizlenmez	11
Sel Olur	11
Hayvanlar Ölür	11
Çöl Olur	9
Kuraklık Olur	6
Kötü Olur	6
Yağmur Yağmaz	5
Çevre Kirlenir	5
Doğa Yok Olur	5
Ormanlar Yok Olur	4
Doğal Afetler Olur	4
Kitap-Defter Kalmaz	3
Deprem Olur	3
Çiğ Olur	3
Yangın Olur	3
Bilmiyorum	3
Diğer	4

Tablo 38. Doğanın dengesi bozulursa ne olur?

Doğanın Dengesi Bozulursa	Frekans
Canlıların Nesli Tükenir	31
Herkes Ölür	24
Denge Bozulur	24
Bilmiyorum	18
Dünya Yok Olur	13
Kötü Olur	12
Hayat Zorlaşır	11
Herşey Olur	8
Kargaşa Olur	4
Bir Şey Olmaz	3
Erozyon Olur	3
Heryer Hayvan Kaynar	2
Doğanın Güzelliği Kalmaz	2
Diğer	6

Canlılar beslenmezse ne olur?	Frekans
-------------------------------	---------

Ölümler	237
Boş	8
Aç kalır	4
Halsiz hale gelir gelişemez	3
Hasta olur	2
Ağzı kokar	2
Buruşur	2
Dengesiz beslenmiş olur	1

Tablo 40. Doğanın dengesinin bozulmaması için neler yapmamız gerekir?

Doğanın Dengesinin Korunması İçin Yapılması Gerekenler	Frekans
Ağaç Dikmeliyiz(Kesmemeliyiz)	85
Çevreyi (Doğayı) Temiz Tutmalıyız	78
Bilmiyorum	23
Hayvanları Korumalıyız	16
Ormanları Yok Etmemeliyiz	15
İnsanları Uyarmalıyız	7
Zarar Vermememiz Gerekıyor	6
Çöplerimizi Toplamalıyız(Atmamalıyız)	6
Her şeyi Yaparım	6
Canlıları Yok Etmemeliyiz	4
Ozonu Delmemek Lazım	3
Parfüm Kullanmamalıyız	3
Bitkileri Yok Etmemek	2
Çalışmak Gerekir	2
Diğer	6

Tablo 39. Canlılar beslenmezse ne olur?

Canlılar beslenmezse ne olur?	Frekans
Ölümler	193

Boş	4
Denge Bozulur	2
Diğer	3

Tablo 40. Doğanın dengesinin bozulmaması için neler yapmamız gerekir?

Doğanın Dengesinin Korunması İçin Yapılması Gerekenler	Frekans
Ağaçları Kesmemeliyiz	46
Hayvanları Öldürmeyelim	37
Çevreyi Temiz Tutmalıyız	29
Bilmiyorum	20
Kurallara Uymalıyız	11
Hayvanları Koruma Altına Almalı	11
Dengeyi Bozmamalıyız	10
Her Şeyi	7
Av Yapmamalıyız	7
Dikkatli Olmalıyız	5
Hava Kirliliğini Önlemeliyiz	3
Parfüm Kullanmalıyız	3
Bitki Yetiştirilmesi Gerekir	2
Diğer	7

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin ortak çalışmalarıyla gerçekleştirilen bu proje, insanda ekolojik benlik bilinci oluşturma bağlamında kuramdan uygulama alanına inen bir süreci incelemiş, bu doğrultuda öncelikle ekolojik bilincin oluşumunu engelleyen ve destekleyen ideolojiler ele alınarak konunun ideolojik bağlamda irdelenmesi yapılmıştır. Çocukların bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu ve temellerini belirlemek için Isparta kentinde örnekleme yoluyla saptanan ilköğretim okullarında 5. ve 8. sınıf öğrencileriyle yapılan anket çalışmalarının sonuçları bu bölümde değerlendirilecek daha sonra kentsel tasarım ölçeğinde hedeflenen ekolojik benlik bilincini vermeye yönelik olarak kentsel alanda doğa bilinci oluşturmaya destekleyecek potansiyel peyzaj tasarımı ve uygulama imkanları ile bunların çocukların kullandığı mekanlara nasıl uyarlanabileceğine dair öneriler getiren örnek oyun bölgesi, Isparta kentinde parselasyon düzenini içermeyen imar adalarından oluşan bir konut gelişme bölgesi üzerinde projelendirilecektir.

5.1 Çocukların Bilincindeki Doğa Kavramı ve Temelleri

Çocukların bilincindeki doğa kavramı ve temellerini ortaya koymak için öğrencilere doğa ve çevre hakkındaki bilgileri, doğa farkındalıkları, diğer canlılara karşı davranışları, birlikte yaşam ve insanların doğadaki yeri hakkındaki bilinçleri, yaşadıkları çevre konusundaki tercihleri ve doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yeteneklerini ölçmeye yönelik sorular sorulmuştur.

Öğrencilerin doğa ve çevre hakkındaki bilgileri ile ilgili sorulara verilen cevaplara bakıldığında 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin doğa ve çevre hakkındaki bilgilerinin oldukça iyi olduğu görülmüştür. Genel olarak öğrencilerin çoğunluğunun doğa ve çevre hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları, karşılaştırıldığında 8. sınıfların bu anlamda biraz daha bilgili oldukları tespit edilmiştir. Yine doğanın işleyişi hakkında sebep sonuç ilişkilerini analiz yetenekleri ile ilgili sorulara verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun doğanın yok edilmesi sonucu ortaya çıkabilecek problemler konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

Öğrencilerin doğaya karşı farkındalıklarını ölçen sorulara verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun doğaya ve çevreye karşı farkındalıklarının yeterli düzeyde gelişmiş olduğu söylenebilir. Öğrencilerin diğer canlılara karşı davranışlarını ölçen sorulara verilen cevaplar çoğunluğun diğer canlılara karşı olumlu davranışlar sergiledikleri göstermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun zararlı olarak bilinen bazı hayvan veya böcekler dışında diğer canlıları koruyucu bir tutum içinde buldukları görülmüştür. Birlikte yaşam ve insanların doğadaki yeri hakkındaki bilinçleri ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun canlıların bir arada yaşaması gerektiği görüşünü savunduğu ancak kendileriyle kıyasladıklarında çoğunluğun insanların diğer canlılardan daha üstün olduğu fikrini benimsediği görülmüştür. Bu anlayış insanın kendini doğanın bir parçası olarak görmeme, kendini diğer canlılardan üstün görme, dolayısıyla doğaya ve diğer canlılara hükmetme isteğinin bir parçası olup ekolojik bilincin kazanılması konusunda önemli eksikliklerden birisidir. İnsan kendisini diğer canlılardan üstün gördüğü için ona hükmetmeye, onu bilinçsizce tüketmeye ve kendi ihtiyaçları doğrultusunda manipüle

etmeye çalışmakta, doğadan kopuk yaşamakta ve böylece doğa koruma bilincini ediminde problemler ortaya çıkmaktadır. Bu proje işte bu noktada öğrencilere bu bilincin nasıl verileceği konusunda öneriler getirmektedir. Önerilen proje ile çocuklara günlük yaşamlarında doğa ile daha çok iç içe olma imkanı verilerek ve doğanın döngüsellığı ve işleyişi hakkında farkındalık oluşturularak bu bilincin kazanılmasının kolaylaştırılması sağlanacaktır. Öğrencilerin yaşadıkları çevre konusundaki tercihleri arasında yine doğal objelerin önemli bir yer tuttuğu görülmüştür.

Özetle öğrencilerin doğa ve çevre konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları ancak çoğunluğun doğa konusunda doğrusal mantığı sahip oldukları, kendilerini doğanın bir parçası olarak görmedikleri, dolayısıyla ideal ekolojik bilinci kazandırma konusunda mevcut eğitimin yetersiz kaldığı söylenebilir. Önceki bölümlerde hali hazırda doğa koruma ediminin nasıl bir çerçeve içinde ele alındığı, ayrıca çocuğun bilincindeki doğa kavramının ne olduğu, nasıl oluştuğu konusundaki değerlendirmeler sırasında da aynı sorun tespit edilmiştir.

Doğanın parçalar halinde korunmasını içeren mevcut doğa koruma anlayışı bireylere ekolojik benlik bilincini verememektedir. Doğanın ekolojik dengesinin korunması, insanlığın erişkinlik döneminde yasal ve yönetsel düzlemde ve erişkin diliyle sağlanabilecek bir eylem alanı da değildir. Doğa koruma edimi, toplumsallaşma sürecine içselleştirilerek insan bilincinin büyük oranda biçimlendiği çocukluk döneminde bilince taşınmalıdır ve böylece onun araçları üzerinden reel hale dönüştürülmelidir. Bu doğrultuda çocukluk dönemini yaşamakta olan kentlide ekolojik benlik bilinci oluşturularak kendisini doğanın bir parçası olarak görmesi ve doğayı organik ve kültürel canlılığı içeren fiziki bir bütünlük olarak kavrayabilmesi sağlanabilir. Bu proje, mekansal bağlamda kentsel tasarım ölçeğinde yapılacak tasarım ile ekolojik benlik bilincinin nasıl edinilebileceğine yönelik yol gösterecektir. Ekolojik benlik bilincine sahip insan kendisini doğanın bir parçası olarak göreceği için doğa koruma, ayrı bir eylem alanı olmaktan çıkacaktır. Proje, mekâna yönelik sunulan araçlarla doğanın nasıl korunacağına dair de yol gösterecektir. Bu kapsamda Isparta kentinde parselasyon düzenini içermeyen imar adalarından oluşan konut gelişme bölgelerinden birisi olan Çünür Mevkii üzerinde gerçekleştirilen ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün hazırladığı öneri imar planı üzerinde Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nün hazırladığı öneri peyzaj tasarımı ile projenin amaçları doğrultusunda öğrencilere ekolojik benlik bilinci kazandırmaya yönelik öneriler getirilmiştir.

Gelecek bölümde söz konusu proje ile ilgili detaylar sunulmuş, geliştirilen öneri imar planı ve peyzaj tasarım projeleri EK te verilmiştir.

5.2 Öneri İmar Planı Plan Raporu

Komşuluk ünitesi¹ ölçeğinde olan proje alanının uygulama imar planı bulunmaktadır. Ancak projenin amacı doğrultusunda alan için alternatif bir imar planı önerilmiştir.

¹ Komşuluk ünitesi, yaşayanların tüm temel gereksinimlerini (günlük) yaya erişme mesafesi içinde karşılayabilecekleri bir alan ve nüfus büyüklüğüdür. Nüfus yaklaşık 5000 kişidir.

5.2.1 Öneri İmar Planını Yönlendiren Ölçütler

Ele alınan ilk ölçütler, projeyi belirleyici/sınırlayıcı olanlardır. İlki, 1/5000 ölçekli kent planı (nazım imar planı) kararlarıdır. Buna göre alan içerisinde yer alan üst kademe yollar tasarımı yönlendirmiştir. Bu yolların güzergâhına ve taşıt izine bağlı kalınmıştır. Alandan geçen 20 metrelik yolun 12 metrelik taşıt izi korunmuştur.

1/5000 ölçekli nazım imar planıyla uzlaşılması gereken diğer bir parametre de alan için öngörülen nüfustur. Alanda yer alan gelişme konut yapı adaları için verilen yapılaşma koşulları göz önüne alınarak yapılan hesaplama sonucu nüfus yaklaşık 3968 kişi olarak bulunmuştur. Alternatif imar planında bu nüfus yerleştirilmiştir.

Mevcut imar planında alan için öngörülen donatılara da bağlı kalınmıştır. Proje alanında uygulama imar planına göre 5650 m² ve 6600 m² olmak üzere iki adet ilköğretim alanı, 8050 m² büyüklüğünde bir adet ortaöğretim alanı, 1040 m² ve 1400 m² büyüklüklerinde iki adet sosyo-kültürel tesis alanı yer seçmiştir. Mevcut uygulama imar planında önerilen iki ilköğretim alanının büyüklükleri, yürürlükteki ilgili yönetmelikte² ilköğretim alanı için belirtilen asgari alan büyüklüğüne uymamaktadır³. Bu nedenle alternatif imar planında, yaklaşık 16.000 m² büyüklüğünde 1 tane ilköğretim alanı planlanmıştır. Bir ilköğretim okulunun hizmet yarıçapının (dolayısıyla yürüme uzaklığının), 500–800 metre (15-20 dk.) olduğu göz önüne alınarak yer seçimi yapılmıştır. Öneri ilköğretim alanı hizmet yarıçapına karar verilirken, alan sınırının dışında ve kuzeydoğusunda yer alan mevcut ilköğretim okulunun hizmet yarıçapı da dikkate alınmıştır.

Ayrıca mevcut plandaki yer seçim kararına uyularak, önerilen yerde, ilgili yönetmelik standartlarına uygun yaklaşık 15.000 m² büyüklüğünde bir ortaöğretim alanı planlanmıştır. Yaklaşık 7.500 m² büyüklüğünde sosyo-kültürel tesis alanı önerilmiştir.

Alternatif imar planında, mevcut plandan farklı olarak yaklaşık 4.000–5.000 m² büyüklüklerinde iki tane anaokulu planlanmıştır. Anaokulunun hizmet edeceği konutlardan 200–600 metre uzaklıkta yer alması gerektiğinden, iki tane anaokulu alan için yeterli görülmüştür.

Ayrıca mevcut uygulama imar planında gelişme konut yapı adalarında 2 katlı yapılaşma öngörülmektedir. Bu doğrultuda alternatif planda da kat yüksekliği maksimum (h_{max}) 6,80⁴ olarak belirlenmiştir.

Yapılaşmayı oluştururken dikkat edilen bir sınırlayıcı da kentin fiziki çevre koşulları olmuştur. Isparta'nın iklim özellikleri göz önüne alınmıştır. Isparta'da hâkim rüzgâr yönü kuzeybatı güneydoğu doğrultusundadır. Sirkülasyon oluşması için yolların doğrultusu, diğer sınırlayıcılar elverdiği oranda bu yönde oluşturulmuştur. Binaların yazın bu rüzgârın serinletici etkisinden yararlanması amacıyla yapı adaları hâkim rüzgâr yönüne dik olarak tasarlanmıştır.

² 02.09.1999 tarihinde resmi gazetede yayımlanan (sayı- 23804) “İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”.

³ İlköğretim alanı için, nüfusa bağlı alan standardı 4.0–4.5 m²/kişi, en az alan büyüklüğü 8.000–15.000 m²'dir.

⁴ Bir katın yüksekliği 3 metre ve su basman yüksekliği 80 cm. olarak alınmıştır.

Güneş ışınımından daha çok sayıda binanın maksimum yararlanması için konut yapı adalarının uzun cepheleri güneye yönlendirilmiştir. Ayrıca plan notlarıyla yapı adası içindeki binaların güneye yönelmesi de sağlanmıştır. Anaokulu, ilköğretim, sosyo-kültürel tesis alanında yapı çekme mesafesiyle güney bahçe ayrılmıştır.

Tasarımda diğer bir yönlendirici de projenin amacı, yani oyun bölgesi tasarımı olmuştur. Mahalle ölçeği için geçerli olan oyun bölgesi, konut yakın çevresi oyun yerleriyle, konuttan anaokulu ve ilköğretim okuluna trafikten arındırılmış yaya yolları-oyun sokaklarıyla (sirkülasyon sistemi) kesintisiz erişimi içeren, tasarlanmış oyun alanlarıyla bir bütün olan bölgedir.

“Çocuğun, özellikle okul öncesi çocuğunun doğal aksiyon çapının sınırlı olması, yani bakıcısına ve bulunduğu yere bağımlılığı, oyunun sürekliliği ile birlikte, oyun mekânının planlanması ve tasarımında yakın çevre ve trafik güvenliği ölçütlerini birlikte getirmektedir” (Ergin, 1982, s.52).

Bu doğrultuda alternatif imar planında konut yapı adaları, yapı adası düzeninde tasarlanmıştır. Plan notlarıyla yapı adasında bahçe duvarının bulunmayacağı ve tasarlanması gereken oyun yerlerinin minimum değeri belirtilmiştir. Böylece konut yakın çevresinde, görüş mesafesi içinde oyun yerleri oluşumu sağlanmaktadır. Önerilen yapı adası çözümünde tek cepheden taşıt trafiği girişi yeterli olduğu için yapı adasının diğer üç cephesi yaya yolu olarak tasarlanabilmiştir. Anaokulu ve ilköğretim okulu hizmet yarıçapları (yürüme mesafesi) belirlenmiş ve sınırlayıcı taşıt yollarının elverdiği oranda trafikten arındırılmış yollarla konutlardan bu alanlara kesintisiz yaya erişimi sağlanmaya çalışılmıştır. Yaya yolları boyunca oyun sokakları ve oyun alanları tasarlanmıştır. Anılan yönlendiricilerin dışında öneri imar planında alınan diğer kararlar aşağıda verilmiştir.

5.2.2 Öneri Uygulama İmar Planındaki Kararları

Bu doğrultuda öneri uygulama imar planındaki kararlar aşağıda belirtilmiştir.

a) Yapılaşmaya yönelik Kararlar

* Yapılaşma amacıyla ortalama 8.000 m² büyüklüğünde 53 tane gelişme konut yapı adası tasarlanmıştır. Bütün adalar, yapı adası düzeninde çözülmüştür. Yapılaşma koşulları, Emsal⁵ 0,25 ve hmax değeri 6,80 metre olarak belirlenmiştir. Yapı çekme mesafesi, yaya yoluna bakan cephelerde 5 metre, taşıt yollarına bakan cephelerde 10 metredir.

*Konut yapı adaları, mevcut uygulama imar planındaki gibi parselasyon düzeninde değil, yapı adası düzeninde tasarlanmıştır. Bunun nedenleri şöyle sıralanabilir:

⁵ Emsal = $\frac{\text{bina birim sayısı} \times \text{bina taban alanı} \times \text{kat adedi}}{\text{yapı adası alanı}}$

- İklimsel koşullara uygunluk, yönlendirme açısından esnek çözümler sunmaktadır. Kat adedi maksimum yüksekliği, plan notları ve çekme mesafeleriyle sınırlamalar getirilerek istenilen / hedeflenen yapılaşma sağlanabilmektedir.
- Çocuk oyun yerleri açısından görüş mesafesi⁶ içinde çözüm olanağı sunmaktadır. Özellikle yapı adası içinde mülkiyet sınırlarını belirleyen bahçe duvarının olmaması nedeniyle konut yakın çevresinde oyun olanakları oluşabilmektedir.
- Yapı adasının tek cephesinin taşıt yoluna cephe almasının (tek cepheden taşıt yoluna çıkış vermesi) yeterli olması nedeniyle yapı adalarının diğer cepheleri arasında yaya yollarının planlanmasına olanak tanımaktadır.
- Son yıllarda eğilim bu doğrultudadır.

*Ayrıca, yapı adalarındaki diğer yapılaşma koşulları plan notlarında ayrıntılı olarak verilmiştir.

*Bina taban alanı, plan notunda belirtilen minimum bina taban alanı ve 1x1,7 bina oranı temel alındığında ortalama $8 \times 13,6 = 105 \text{ m}^2$ 'dir. Ortalama konut yapı adası büyüklüğü 8.000 m^2 dir. Ortalama 9 konut biriminin yer aldığı bir yapı adasında yaşayan ortalama kişi sayısı 72 (9 birim x 2 kat x ort. aile büy. 4 kişi)'dir. Buna göre, Net net yoğunluk (kişi/ha.): Bir Yapı Adasında Yaşayan Kişi Sayısı / Yapı Adası Alanı: $72 / 0,8 = 90$ kişi/ha.dır.

b) Ulaşım Yönelik Kararlar

*Alternatif imar planına göre alanda üç farklı ulaşım kademesi bulunmaktadır. Buna göre ulaşım kademesi kesitleri şu şekildedir.

*1. ulaşım kademesi: 1/5000 nazım imar planı kararından gelen ve proje alanında yer alan 20 metrelik yolun 12 metrelik taşıt izi korunmuştur. Ancak kaldırım genişliği değiştirilmiş ve bisiklet yolu eklenmiştir. 5m. (kaldırım) - 1,5m. (bitkilendirme) - 2,5m. (bisiklet yolu) - 12m. (taşıt izi) - 1,5m. (bitkilendirme) - 5m. (kaldırım) = 27,5 metre

*2. ulaşım kademesi: Servis yolu niteliğinde olan diğer yol, yaya + taşıt yoludur ve kesiti şöyledir: 3m. (kaldırım) - 1,5m. (bitkilendirme) - 2,5m. (bisiklet yolu) - 7m. (taşıt izi) - 3m. (kaldırım) = 17 metre⁷

*3. ulaşım kademesi: sadece 7 metrelik yaya yoludur.

*Kaldırım yüksekliği hiçbir koşulda 10 santimetreyi aşmamalıdır.

*Yaya yolları, drenajı sağlanmış stabilize yollardır.

⁶ Konutla oyun yerleri arası uzaklık 20 veya 25 metre olmalıdır. Çünkü en fazla bu görüş mesafesinden yüz ifadeleri seçilebilmektedir.

⁷ Kaldırım ve taşıt yolu arasında zemin döşemesinde farklılık vardır, yükseklik yoktur.

*Yapı Adalarından taşıt yoluna çıkışlar için özellikle eğitim ve kültürel yapı parsellerinin bulunduğu yerlerde üst yaya geçitleri düşünülmelidir.

5.3 Plan Notları

5.3.1 Yapı Adası Gelişme Konut Alanları:

Aşağıda yapı adaları için belirtilen koşullar sağlanmadığı takdirde yapı kullanma izni verilmez.

- Bina 1 x 1,7 veya 1 x 1,3 oranında tasarlanacaktır. Binanın geniş cephesi ve girişi güney yönünde olacaktır.
- Minimum bina taban alanı 100 m²'dir.
- Bir katta tek daire yer alacaktır.
- Binalar ayırık veya ikiz nizamda tasarlanacaktır.
- Binalar arası mesafe minimum h/2 oranında olacaktır. Örneğin iki katlı binalar arası minimum mesafe h/2 : 3,4 metredir.
- Yapı adaları bahçe duvarıyla sınırlandırılmaz. Gerekirse ada sınırı zemin döşemesiyle belirlenecektir.
- Bir konut yapı adasında minimum 2 aileye 1 otopark yeri ayrılacaktır.
- Bir konut yapı adasında her bir konut için 30 metrekare lik olmak üzere toplam 270 metrekarelik çocuk oyun yerleri tasarlanacaktır.
- Yapı adası içinde en az 3 metrelik ada içi yol tasarlanacaktır. Zemin kaplama malzemesi asfalt olacaktır.
- Yapı adası içindeki yollarda 5m aralıklara yaprağını döken ağaçlar (Örneğin gölge etkisi oluşturabilecek Dişbudak, Akçaağaç, Ihlamur, Katalpa gibi) dikilecektir. Dikilmesi uygun olan ağaçlar SDU Peyzaj Mimarlığı Bölümünce yapılacak yörenin ekolojisine uygun ağaç türleri listesine göre belirlenecektir.
- Yapı adasında bahçe düzeni yapılmamış ve gerekli sayıda ağaç dikilmemiş yapılara yapı kullanma izni verilmez.
- Yapı adasının bitkisel ve yapısal mekan düzenlemesi Isparta Belediyesi tarafından onaylanacak peyzaj tasarım projesine göre yapılacaktır.

Donatı Alanları olarak sosyo kültürel tesis alanı psikolojik danışmanlık merkezi, halk kütüphanesi, en az birini içerir.

5.3.2 Çocuklarda Doğa Bilincini Geliştirmeye Yönelik Yeşil Alan Konsepti

Uygulamalı imar planı çerçevesinde yapı adalarını içeren bütüncül alan parseli ve yapı adaları olmak üzere iki ölçekte doğa algılamaya yönelik yeşil alan konsepti düşünüldü.

5.3.2.1.Bütüncül Alan Parseli Yeşil Alan konsepti

Yapı adalarının dışında kalan açık yeşil alanlar ve ulaşım güzergâhı üzerindeki açık yeşil alanları kapsamaktadır.

Bu amaçla yapı adaları gelişme konut alanları dışında kalan açık yeşil mekânlar özellikle konumlandığı fonksiyonel mekanla ilişkilendirildi ve doğa algılamaya yönelik konseptler oluşturuldu.

1 ve 2 nolu yeşil mekanlarda: Bu alan, kreş ve anaokuluna yakın konumda olması nedeniyle daha çok 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik doğa bilincini geliştirmeye yönelik konsept geliştirildi.

- Küçük su havuzları (Ördek, kaplumbağa, balık gibi hayvan yetiştirme havuzları)
- Doğal oturma mekânları
- Doğal ortamda ders anlatma ve yaş günü kutlama mekânları
- Küçük ahşap evler ve donatılar
- Doğal ses çıkaran doğal malzemeli donatılar
- Oyun amaçlı kum ve su havuzları
- Çeşitli hayvan figüründe oyun elemanları
- Kütükten oluşturulmuş oyun donatıları
- Sebze üretme parselleri
- Küçük boylu ağaçlar, çalılar ve otsu bitkilerin kullanımı
- Kuş Kafesleri
- Masal dünyasını yansıtan doğal mekânlar. Örneğin Pamuk prenses, Şirinler, Kırmızı şapkalı kız, Tom ve Jerry, gibi)
- Bitki labirentleri

*3 ve 4 Nolu Mekanlarda: İlköğretim okuluna yakın olması nedeniyle daha çok 7 ila 14 yaş grubuna yönelik doğa bilincini geliştirmeye yönelik konsept geliştirildi.

- Kayalık veya ahşaptan yapılmış tırmanma donatıları

- Sebze yetiştirme parselleri
- Ahşaptan yapılmış oyun donatı elemanları
- Doğal oturma mekânları
- Güneş veya kum saati
- Güneş, ay ve dünya döngüsünü yansıtacak yapısal ve bitkisel düzenlemeler
- Doğal sesleri içeren donatılar
- Bilgilendirme panoları
- Farklı ağaç gövde kabuğu dokusuna sahip ağaç veya çalı türlerinin sergilenmesi. Örneğin *Betula verricos* (Huş), *Lagerstromia indica* (Oya Ağacı), *Prunus sargentii* (Süs Kirazı), *Zelkova serrate*, *Cornus sibirica purpurea*, *Tilia argentea* (Ihlamur) gibi.
- Macera amaçlı doğal mekanlar
- Kuş kafesleri
- Doğal malzemeli el işi üretim atölyesi
- Geri dönüşüm üretim atölyesi
- İzci eğitim uygulama mekânı
- Orienteering parkuru

*5-6 Nolu Mekanlarda, Orta öğretim okuluna yakın olması nedeniyle daha çok 15-18 yaş grubuna doğa bilincini geliştirmeye yönelik konsept geliştirildi.

- Ahşaptan yapılmış jimnastik ve kondisyon aletleri
- Doğal malzemeli yüksek tırmanma elemanları
- Kaya bahçeleri
- Botanik bahçeleri
- Sebze bahçeleri
- Satranç, dama gibi zihin geliştirici oyun mekânları
- Kuş gözlem kulesi
- Orienteering parkuru
- Evcil hayvan yetiştirme mekânları

*7-8-9-10 11-12 gibi eğitim ve kültürel mekanla direk olarak ilişkisi olmayan ve ana yürüme aksı üzerinde yer alan açık mekanlarda farklı çocuk yaş gruplarına ve yetişkinler olmak üzere tüm kullanıcılara yönelik doğa bilinci ve farkındalık geliştirmeye yönelik konseptler geliştirildi.

- Tüm kullanıcılara açık olabilecek mahalle parkı ölçeğinde yeşil alan donatı ve fonksiyonları içerebilir. Örneğin
- Doğal ortamla uyumlu oturma mekânları (Gazebo, pergola gibi)
- Yürüyüş yolları
- Küçük süs havuzları, su oyunları, kaya şelaleleri
- Budanarak şekil verilmiş bitkisel materyallerin kullanılması
- Kaya ve taş bahçeleri
- Kaya, bitki, ışıklandırma ve sis kompozisyonu
- Kum, taş, kaya ve ışık kompozisyonu
- Çocuk oyun donatı elemanları
- Kondisyon ve jimnastik aletleri
- Evcil hayvan parkları (Gezdirme, Çiftleştirme ve bakımı gibi)
- Formal ve informal çiçek parterleri
- Mevsimsel dönüşümleri gösterebilecek ağaç ve çalı türlerinden oluşturulan kompozisyonlar
- Doğal otsu bitkilerin yer aldığı parseller.
- Çim oyun alanları
- Doğa ile ilişkili donatı ve mobilyalar
- Alana yakın mesafede bulunan Çünür tepesi yeşil alanı da rekreatif çekim merkezi olarakta düşünülmektedir.

*Yapı adaları dışında kalan ve yapı adaları arasında ve diğer kullanım mekânlarına ulaşımı sağlayan söz konusu ulaşım güzergâhları üzerinde doğayı algılamaya yönelik alansal veya noktasal konseptler düşünüldü. Örneğin;

- Ana yürüme akslarında yer döşemesiyle uyumlu olacak şekilde hayvan ve bitkilerin resimleri ve bilgilerini içeren yer ışıklandırması ile kombine edilmiş yer panoları
- Bitki desenlerini içeren yer döşeme detayları
- Bilgilendirme panoları(Doğa ve çevre ile ilgili detaylı bilgiler)
- Kuş kafesleri
- Oturma mekânları
- Doğayı çağrıştıracak farklı desenlerde çiçek parterleri
- Doğayı çağrıştırmaya yönelik çeşmeler (kütükten veya kayadan çıkan çeşmeler gibi)
- Kaligrafik özelliğe sahip ağaç ve çalıların kullanılması

- Şekil verilmiş ağaç gövdeleri ve kütükler
- Meyve ağaçlarının kullanımı
- Mevsimsel dönüşümleri gösterebilecek ağaç ve çalı türlerinden oluşturulan kompozisyonlar
- Doğanın seslerini yansıtan ve çağrıştıran materyallerin kullanımı
- Su havuzları ve su oyunları
- Kaya, bitki ve sis kompozisyonu

5.3.2.2 Yapı Adaları İçinde Doğa Bilincini Geliştirmeye Yönelik Yeşil Alan Konsepti

Bütüncül parsel içinde yer alan 53 gelişme yapı adalarında yer alacak yeşil alan konsepti düşünüldü. Örneğin;

- Binaların güneyinde olacak şekilde 2-6 yaş grubu çocuklara yönelik küçük oyun alanları,
- Merkezi ve araç yolların kenarında mevsimsel döngülerini çağrıştıracak yol ağaçlamaları ve çalı grupları ile bütünleştirilmesi,
- Parsel içinde çeşitli meyve ağaçlarının kullanımı
- Ağaç, çalı ve yer örtücü bitkilerden oluşturulan çeşitli kompozisyonların oluşturulması,
- Geniş çim alanlar ve suni tepeler
- Ortak kullanım alanlarında oturma mekânları, küçük bir süs havuzu
- Kaya bahçesi
- Kuş yuvaları
- Bina çevresinde küçük sera, sebze ve bitki yetiştirme parselleri

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma SDÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi destekli Münferit Proje kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün ortak çalışmaları sonucu, gerçekleştirilmiştir.

Verdikleri destekle bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesini mümkün kılan Süleyman Demirel Üniversitesi **Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi**'ne ve proje sürecindeki yardımlarından dolayı tüm **BAPY** Birimi personeline sonsuz teşekkürlerimi sunarız.

Projenin alan çalışması sırasında yardım ve katkılarını gördüğüm Isparta Belediyesi'ne ve Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarına ayrıca teşekkür ederiz. Ayrıca anket çalışmasına katılan isimlerini dahi bilmediğim bütün öğrencilere teşekkür ederiz.

6. KAYNAKLAR

- Anonim 2002. Türkiye'nin Tabiatı Koruma Alanları, Kırsal Çevre Ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara.
- Bauman, Z., 2001. Parçalanmış Hayat, ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Cole, L. (1983) Design for environmental education, Landscape Design, October-1983, 28-31.
- Cunningham, C., M. Jones and N. Taylor (1994). "The Child-Friendly Neighbourhood: Some Questions and Tentative Answers from Australian Research." International Play Journal: 279-295.
- Çukur, D., 2003, Türkiye'de Bir Öteki Olarak Çocuk ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans tezi.
- Çukur, D., Ergin, Ş., 2005. Korunan Doğal Alanlar Konusu Bağlamında 'ekolojik boyut' Sorunsallaştırılması ve Aidiyeti Üzerine, Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 8-10 Eylül, 2005, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi, Isparta, ss.99-106.
- Duhm, D., 2002. Kapitalizmde Korku, ayraç yayınevi, Ankara.
- Ergin, Ş. (1982). Çocuğun Oyun Gereksinimi ve İzmir/Alsancak Semtinde Çocuğa Yönelik Açık/Yeşil Mekân Olanaklarının Araştırılması Üzerine Bir Araştırma, Doçentlik Tezi, İzmir.
- Ergin, Ş., Sılaydın, M.B., Çukur, D., Efe, M., 2004. Hedeflenen Kentsel Dönüşüm Sürecinde Planlamanın Sosyal Ekonomik ve Sosyolojik İçerikle Yeniden Tanımlanması, International Gazimağusa Symposium, Medi3ology : Momentum, Metamorphosis, Manifesto, 12-16 Nisan 2004, Eastern Mediterranean University, Faculty of Architecture, Gazimağusa, ss. 77-85.
- Fjortoft, I. and J. Sageie (2000). "The Natural Environment as a Playground for Children: Landscape Description and Analyses of a Natural Landscape." Landscape and Urban Planning 48(1/2): 83-97.
- Freeman, C. (1995). "The Changing Nature of Children's Environmental Experience: The Shrinking Realm of Outdoor Play." Environmental Education and Information 14(3): 259-280.
- Gaster, Sanford (1991). "Urban Children's Access to Their Neighborhood: Changes over Three Generations." Environment and Behavior 23(1): 70-85.
- Gül A., 2007. Doğa Koruma ve Turizm Ders Notları. SDU FBE Peyzaj Mimarlığı ABD Yüksek Lisans Ders Notları. Isparta. (Basılmamış)
- İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik (Resmi Gazete: 17.03.2001 Sayı: 24345)
- Johnston, J. D. (1990) Nature Areas for City People, Ecology Handbook 14, London Ecology Unit, London.
- Kaya, N., 2004. Evrenin Dili, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Kendle, A. D., Forbes, S. J. (1997) Urban Nature Conservation: Landscape Management in the Urban Countryside, E & FN Spon, London.
- Malone K., Tranter, P. (2003) Children's environmental learning and the use, design and management of schoolgrounds. Children, Youth and Environments, 13 (2).
- Malone, K. (2001). "Editorial: Children, Youth and Sustainable Cities." Local Environment 6(1): 5-12.

- Manisalı, E., 2003. Kapitalizmin Temel İçgüdüğü, derin yayınları, İstanbul.
- Maxey, I. (1999). "Playgrounds: From Oppressive Spaces to Sustainable Places?" Built Env. 25(1): 18-24.
- Moore, R.C. and H.H. Wong (1997). Natural Learning: Creating Environments for Rediscovering Nature's Way of Teaching. Berkley: MIG Communications.
- Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (Resmi Gazete: 26.02.2002 Sayı: 24679)
- Orr, D. (1992). Ecological Literacy: Education and the Transition to a Postmodern World. New York: State University of New York Press.
- Önür, N., 2005. Elektronik Çocuk Dünyasının Mitleri ve Aktörleri, 2. Uluslar arası Çocuk ve İletişim Kongresi: İletişimin Çocuğa Etkisi, 4-6 Nisan 2005, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, (kitap basım aşamasında).
- Özgüner, H. (2003). Kentsel peyzajda doğal stilin fonksiyonel değerleri ve bunların klasik stille karşılaştırılması. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A. (2) 19-36. Isparta.
- Özgüner, H. (2004). Doğal peyzajın insanların psikolojik ve fiziksel sağlığı üzerine etkileri. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A. (2) 97-107. Isparta.
- Ritzer, G., 2000. Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Rohde, C. L. E. and Kendle, A. D. (1994) Human well being, natural landscapes and wildlife in urban areas, English Nature Science, No: 22, English Nature, Peterborough.
- Sebba, R. (1991) The landscapes of childhood: the reflection of childhood's environment in adult memories and in children's attitudes. Environment and Behavior 23(4): 395-422.
- Sennett, R., 2002. Karakter Aşınması, ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Şaylan, G., 2002. Postmodernizm, imge kitabevi, Ankara.
- Tranter, P., Doyle, J. (1996) Reclaiming the residential street as playspace. International Play Journal: 481-497.
- Tranter, P., Pawson, E. (2001) Children's access to local environments: a case-study of Christchurch, New Zealand." Local Environment 6(1): 27-48.
- Valentine, G., McKendrick, J.H. (1997) Children's outdoor play: exploring parental concerns about children's safety and the changing nature of childhood. Geoforum 28: 219-235.
- Wells, N.M. (2000). "At Home with Nature: Effects of "Greenness" on Children's Cognitive Functioning." Environment and Behavior 32(6): 775-795.
- White, R. and V. Stoecklin . (1998). Children's Outdoor Play and Learning Environments: Returning to Nature . <http://www.whitehutchinson.com/children/articles/outdoor.shtml>. Last visited: 05.01.2006.
- Wohlin, H. (1972). Freiflaechen für Kinder, Verlag Georg D. W. Callwey, München.
- Yücel, M., ve Başbuğ, D., 2005. Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Doa Dergisi (Journal Of Doa) Sayı: 11 Sayfa: 151 – 175.

İNCELENEN KANUN VE YÖNETMELİKLER:

634 sayılı “Kat Mülkiyeti Kanunu”, (yayım tarihi: 02.07.1965).

6785 sayılı “İmar Kanunu” (kabul tarihi: 09.07.1956, yayım tarihi:16.07.1956, yürürlük tarihi: 16.01.1957).

1605 sayılı “6785 Sayılı İmar Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun” (kabul tarihi: 11.07.1972, yürürlük tarihi: 20.07.1972).

“İmar Nizamnamesi” (kabul tarihi: 18.06.1957, yayım tarihi: 17.07.1957).

“1351 ve 6785 Sayılı Kanunlar Gereğince Hazırlanan Ankara Belediyesi İmar Talimatnamesi” (yayım tarihi: 20.11.1959)

“İzmir Belediyesi İmar Yönetmeliği” (yayım tarihi: 19.10.1966).

“İstanbul Belediyesi İmar Yönetmeliği” (yayım tarihi: 23.09.1966).

“İmar ve Yol İstikamet Planlarının Tanzim Tarzları ile Teknik Şartlarına ve Bu İşleri Yapacak Uzmanlarda Aranacak Ehliyeteye Dair Yönetmelik” (yayım tarihi: 15.05.1969)

“İmar Kanununun 42. maddesi Uyarınca Yapılacak Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik” (yayım tarihi: 23.03.1973).

“İmar ve Yol İstikamet Planı Bulunmayan Beldelerde Uygulanacak İmar Yönetmeliği” (yayım tarihi: 10.01.1975).

“İmar Kanununun Ek 7 ve Ek 8 inci Maddelerine İlişkin Yönetmelik” (yayım tarihi: 18.01.1975).

3194 sayılı “İmar Kanunu”, (yayım tarihi: 09.05.1985).

İller Bankası Teknik Şartlaşma, Sözleşme ve Özel Şartnamesi

5006 sayılı “İmar Kanunu İle İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”, (yayım tarihi: 03.12.2003).

“Belediye ve Mücavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği”, (yayım tarihi: 02.11.1985).

“3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği” (yayım tarihi: 02.09.1999).

“Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik”, (yayım tarihi: 17.03.2001)

“Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği”, (2003).

“İstanbul İmar Yönetmeliği”, (yürürlük tarihi: 17.12.2000).

“İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği”, (yürürlük tarihi: 10.05.2002).

“Planlama ve İmar Kanunu Tasarısı Taslağı”, (Mayıs 2005).

EKLER

EK-1 Anket Soruları

EK-2 Proje Çıktıları (9 Adet)

Okulunuzun Adı:.....Sınıf:..... Kız Erkek

1. Okula başlamadan önce daha çok nerede yaşadınız? Köyde İlçede veya Kasabada Şehir Merkezinde
2. En çok hangi oyunları oynamayı seviyorsunuz?
3. Dışarıda en çok hangi oyunları oynuyorsunuz?
4. Okulunuzun bahçesinde daha çok nelerin olmasını istersiniz?
5. Parklarda ve oyun bahçelerinde daha çok nelerin olmasını istersiniz?
6. Evinizin bahçesinde daha çok nelerin olmasını istersiniz?
7. Çocuk parkı veya oyun alanı dışında başka nerelerde oynuyorsunuz?
8. Güneşli bir ilkbahar günü okul tatil olsa nereye gitmek istersiniz?
9. Televizyonda en çok sevdiğiniz programlar nelerdir? Neden?
10. Her sabah okula giderken çevrenizde en çok dikkatinizi çeken şeyler nelerdir?
11. Doğa deyince ilk aklınıza gelen şeyler nelerdir?
12. Ayın dört evresinin isimlerini sırasıyla yazabilir misiniz?
13. Geceleeri gökyüzüne bakar mısınız? Daha çok neler dikkatinizi çeker?
14. Bir yılda kaç mevsim ve kaç ay vardır?
15. Leylekler hangi mevsimde gelir ve ne zaman giderler Neden?
16. Ağaçlar yapraklarını hangi mevsimde dökerler? Neden?
17. Dökülen yapraklar ne olur?
18. Hangi mevsimi veya mevsimleri daha çok seviyorsunuz? Nedenini yazar mısınız?
19. En çok sevdiğiniz ağaçların ve çiçeklerin isimlerini yazar mısınız?
20. Bu ağaçları ve çiçekleri daha çok nerede görebiliyorsunuz?
21. Yapraklarını döken ağaçları mı yoksa dökmeyen ağaçları mı daha çok seversiniz? Neden?
22. Deniz ve göllerden buharlaşan sular ne olur?
23. İtçğimiz sular nereden geliyor?
24. Yağmur, kar, dolu olarak yeryüzüne inen sular nerelere giderler?
25. Kırılarda dolaşırken gördüğünüz çiçekleri ne yaparsınız?
26. Yediğimiz domates, biber, zeytin gibi besinler nerede yetişir?
27. Bu tür yiyecekleri nereden alırız?
28. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar ne ile beslenirler?
29. Canlılar beslenmezse ne olur?
30. Vaşhi hayvanlar (örneğin aslanlar ve kaplanlar) diğer hayvanları niçin yakalayıp öldürür?
31. Ölen canlıların vücutları ne olur?
32. Sizce zararlı hayvanlar öldürülmeli midir? Neden?
33. En çok sevdiğiniz hayvanların isimlerini yazar mısınız?
34. Sevdiğiniz hayvanları daha çok nerede görebiliyorsunuz?
35. Tüm canlıların yaşama hakkına sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
36. Sabahleyin pencerenizden dışarı baktığınızda dikkatinizi çeken şeyler nelerdir?
37. İnsanların diğer canlılardan farkı nedir?
38. Doğada insanlar diğer canlılar ile eşit haklara mı sahiptir? Yoksa onlardan daha mı üstündür?
39. Doğada canlılar birlikte yaşamalı mı? Neden?
40. Sokakta bir kedi gördüğünüzde ne yaparsınız?
41. Bahçenize veya pencerenize kuşlar geliyor mu? Bu kuşların adlarını yazabilir misiniz?
42. Kuşlara yem verir misiniz?
43. Böcekler nerelerde yaşar? Doğaya ne gibi faydaları vardır?
44. Zararlı bir böcek gördüğünüzde ne yaparsınız?
45. Tüm böcekler zararlı mıdır?
46. Evinizde hayvan besliyor musunuz? İsimlerini yazabilir misiniz?
47. Hayvanların önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
48. Yaralı veya zarar görmüş bir hayvan gördüğünüzde ne yaparsınız?
49. Anılar bal yapmanın dışında başka neler yaparlar?
50. Ağaçların faydaları nelerdir? İlk aklınıza gelenleri yazar mısınız?
51. Televizyonda bitkiler ve hayvanlar ile ilgili belgesel filimler izlemeyi sever misiniz?
52. Kurbağalar nerede yaşarlar?
53. Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijen nasıl oluşur?
54. Çok ağaç kesilip ormanlar yok olduğunda ne olur?
55. Ozon tabakasının delinmesi, ormanların yok edilmesi, iklimlerin değişmesi sizi endişelendiriyor mu Neden?
56. Kışın hava kirliliği sizi etkiliyor mu? Nasıl?
57. Doğanın dengesi bozulursa ne olur?
58. Doğanın dengesinin bozulmaması için neler yapmamız gerekir?
59. Bu ankette bahsedilen konularla ilgili bilgilerinizi daha çok nereden öğrendiniz?
60. Bu ankette bahsedilen konularla ilgili başka yazmak istediğiniz şeyler varsa lütfen çekinmeden aşağıya yazınız. ?